ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΔΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ
ΕΛΛΑΣ

ΣΠΑΘΙ

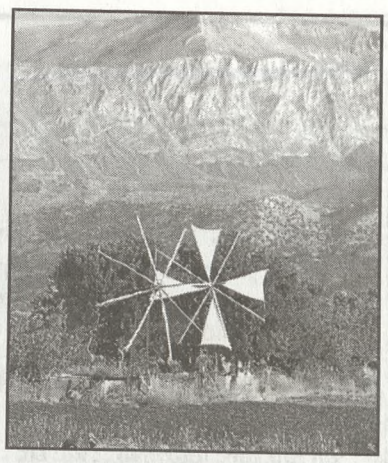

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΖΕΡΜΙΑΔΙΑΝΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ «Ο ΚΡΟΝΟΣ»

ΓΡΑΦΕΙΑ ΣΥΛΛΟΓΟΥ: ΓΡΑΒΙΑΣ 122 Τ.Κ. 16451 ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ • ΤΗΛ. 9934829 • ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 29 • Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1999

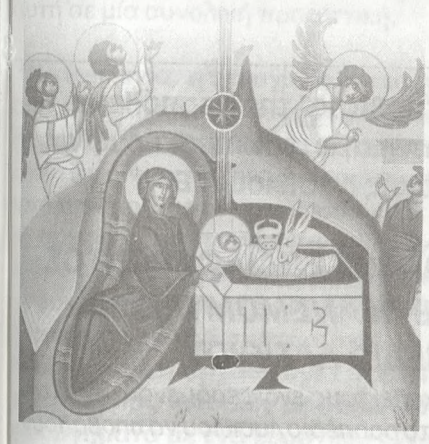

Ο Πρόεδρος και το Δ.Σ. του συλλόγου μας εύχεται εις όλους σας και στις οικογένειές σας καλές γορτές και ευτυχισμένο τον καινούργο χρόνο 2000

Προτάσεις του Δήμου Οροπεδίου Λασιθίου εις την περιφέρειαν Κρήτης

ΠΡΟΣ ΕΝΤΑΞΙΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Η ερήμωσις της υπαίθρου δεν αφορά μόνον το Λασίθι. Εδώ ίσως γίνεται με πολύ ταχύτερους ρυθμούς (ενδεικτικώς για το Τζερμιάδων αναφέρομεν ότι τα έτη 1997-98-99 απέθανον 57 άτομα και εγεννήθησαν 9, είναι δε απίθανον να επιλέξει να μείνη μονίμως έστω και ένας εξ αυτών διότι μέχρι τώρα σχεδόν κανείς νέος προτιμά να μείνει όλοι φεύγουν). Αλλά εις όλην την ύπαιθρον χώραν της Ελλάδος και όχι μόνον και εις τας χώρας της Ευρωπαϊκής Ενώσεως παρατηρείται ανάλογον φαινόμενον. Αιμορραγία της υπαίθρου προς τα αστικά κέντρα χωρίς να καταστή δυνατόν παρά τις μικρές ή μεγάλες προσπάθειες να ανακοπή το φαινόμενον. Στη χώρα μας οι λόγοι είναι πολλοί. Παλαιότερα ο εμφύλιος, η ανάγκη εργατικών χειρών στις πόλεις, το καχεκτικόν αγροτικόν εισόδημα, η αδυναμία ευρέσεως εργασίας εκ μέρους των νέων. Στον τόπο μας στο Λασίθι υπάρχουν και άλλοι λόγοι που αναγκάζουν τους ελάχιστους νέους να μεταναστεύουν. Είναι οι απάνθρωπες συνθήκες της ζωής. Πώς να μείνει ένας νέος στο χωριό όταν το καλοκαίρι δεν έχει νερό να πιή, όταν ο χώρος στερείται βασικών στοιχείων υποδομής, όπως λ.χ. είναι η αποχέτευσις; Οταν δεν έχει σχολείο να πάη τα παιδιά του και γιατρό να τα παρακολουθεί όταν ασθενήσουν. Να μη μιλήσομε για ψυχαγωγία, για τις σκληρές συνθήκες ζωής του χειμώνα για την ανυπαρξία ικανοποιητικής στέγης κ.λπ. Ετσι λοιπόν ερημώνεται και ερειπώνεται η ύπαιθρος και ενώ οι νέοι άνθρωποι συσσωρεύονται και στιβάζονται εις τας πόλεις, όπου αποκόπτονται από τις ρίζες των, μένουν στα χωριά εν μέσω των ερειπίων οι γέροντες που περιφέρονται θλιμμένοι ιδίως τον χειμώνα μέσα σε μια απέραντη μοναξιά μέχρι να έλθη η ώρα των να αποχωρήσουν και αυτοί από τον μάταιον αυτόν κόσμον.

Αι κυβερνήσεις και ιδίως των Ευρωπαίων ετέρων μας έχουν κατανοήσει πλήρως ότι είναι απόλυτος ανάγκη να διατηρηθή μεγάλος και ακμαίος πληθυσμός εις την ύπαιθρον όχι δια την παραγωγήν προϊόντων τα οποία μπορούν να προμηθευθούν από το διεθνές εμπόριον σε τιμάς συμφεροτέρας αλλά δια λόγους διαφυλάξεως της Εθνικής και πολιτιστικής ταυτότητος.

Γι' αυτό η Ε.Ε. συνεχίζει την παροχήν αγροτικών επιδοτήσεων και προσπαθεί με προγράμματα έργων να βοηθήσει εις την ανάπτυξιν παραπλεύρων πηγών εισοδήματος. Ετσι με τα δύο κοινοτικά προγράμματα περί αναπτύξεως ορεινών όγκων και νησιωτικών περιοχών αποσκοπεί εις την αύξησιν του εισοδήματος, εκ διαφόρων άλλων πλην της γεωργίας, κτηνοτροφίας, αλιείας πηγών και εις την βελτίωσιν των ανθρωπίνων όρων διαβιώσεως με τελικήν επιδίωξιν να συγκρατηθή και να επανακάμψει ο πληθυσμός.

Αυτά τα προγράμματα προσπαθεί να αξιοποιήσει η κυβέρνησις για την Κρήτη και ο Δήμος Οροπεδίου Λασιθίου υπέβαλε εις την περιφέρειαν Κρήτης ένα κατάλογον εκ 47 σελίδων έργων τα οποία θεωρεί ότι είναι απαραίτητα να γίνουν για να επιτευχθή η ανάπτυξις της περιοχής και η συγκράτησις του πληθυσμού. Το ΣΠΑΘΙ βέβαια δεν επαρκεί για να δημοσιευθούν όλες αυτές οι σελίδες. Θα δημοσιεύσει λίστες των προτεινομένων έργων και παραπλεύρως το κατ' εκτίμησιν του Δημάρχου απαιτούμενο ποσόν αφού βέβαια δεν υπάρχουν μελέτες.

Η χρηματοδότησις για τη κτηνοτροφία αφήνεται να εκτιμηθή υπό της περιφερείας (ενδεικτικώς θα δημοσιεύσομεν μερικάς σελίδας).

Συνέχεια στη σελίδα 5

ΔΙΑΒΑΣΤΕ:

Η εκμετάλλευση της αιολογικής ενέργειας στην Κρήτη ΣΕΛ. 3

****

Η εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Χριστού στην κορυφή «Αφέντης» της Δίκτης ΣΕΛ. 4

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου σας προσκαλεί στην ετήσια εορταστική χοροεσπερίδα του έτους 1999 που θα γίνει την 14η Ιανουαρίου 2000 ημέρα Παρασκευή και από ώρας 21.00 στο "ΕΤΑΛ CLUB" οδός Γεωργίου Παπανδρέου 18 - Αργυρούπολις.
Κατά την διάρκεια της χοροεσπερίδας θα γίνει και η κοπή της πίτας.
Πλούσιο Κρητικό και καλλιτεχνικό πρόγραμμα.
Τιμή 6.000 κατ άτομο, συμπεριλαμβανομένου του κρασιού και αναψυκτικών.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΜΑΝ. ΣΠΑΝΑΚΗΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΜΑΝ. ΤΖΕΝΑΚΗΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Υπενθυμίζομε εις τα μέλη μας και εις τους φίλους του συλλόγου μας ότι ο ετήσιος χορός μας για την είσοδον του νέου χρόνου και την αλλαγή της χιλιετίας θα γίνει στις 14.1.2000 ημέραν Παρασκευήν και ώραν 9.30 περίπου εις την γνωστήν αίθουσαν Etal Club. Γεωργίου Παπανδρέου 18 Αργυρούπολις.
Τηλ. αιθούσης: 9945691 - 9923161
Τηλ. συλλόγου: 9934829 - 8032710 - 9830565
Τιμή προσκλήσεως: 6.000 με όλα τα ποτά - αναψυκτικά πληρωμένα.
Να είστε όλοι εκεί.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Το Δ.Σ. Του Συλλόγου Τζερμιαδιανών Αττικής «Ο ΚΡΟΝΟΣ» καλεί τα μέλη του σύμφωνα με το καταστατικόν σε τακτική Γενική συνέλευσιν που θα λάβει χώραν την Κυριακήν 15.2.2000 και περί ώραν 11 πρωϊνή περίπου εις την γνωστήν αίθουσαν των εκδηλώσεών μας «Etal Club» Γεωργίου Παπανδρέου 18 Αργυρούπολις.

Θέματα συζητήσεως του Δ.Σ.
1) Απολογισμός πεπραγμένων υπό του Προέδρου.
2) Εγκρισις του έργου και απαλλαγή ευθύνης του απερχόμενου Δ.Σ.
3) Εκλογή νέου Δ.Σ.

Παρακαλούνται οι επιθυμούντες να υποβάλλουν υποψηφιότητα δια το Δ.Σ. και την εξελεγκτική επιτροπή να επικοινωνήσουν με τα τηλ. 9934829 κ. Σπανάκη ή 9830565 κ. Τζενάκη.
Παρακαλείσθε να είσθε όλοι εκεί προκειμένου να πραγματοποιηθεί απαρτία διότι δεν θα συγκληθεί νέα συνέλευση και τα αρχεία θα παραδοθούν στο Πρωτοδικείο.

Ο Πρόεδρος
ΕΜ. ΣΠΑΝΑΚΗΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου έχοντας υπ όψη του το καταστατικό προσκαλεί τα μέλη του την 15η Φεβρουαρίου 2000 ημέρα Κυριακή και από ώρας 10.00 στο «ETAL CLUB» οδός Γεωργίου Παπανδρέου 18 - Αργυρούπολη για απολογισμό έτους 1999 και απαλλαγή του Δ.Σ. πάσης ευθύνης.
Εκλογή νέου Διοικητικού Συμβουλίου
Σχετικές υποψηφιότητες να υποβληθούν στον Σύλλογο ταχυδρομικώς μέχρι τις 10 Φεβρουαρίου 2000.

Δια το Δ.Σ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΜΑΝ. ΣΠΑΝΑΚΗΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΤΖΕΝΑΚΗΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Γάμοι

➡ Ζαχαρίας Ι. Τζαμανδούρας έμπορος και εκ των διαδόχων του αγαπητού φίλου επιχειρηματίου Ιωάν. Ζ. Τσαμανδούρα και η Αναστασία Βεληβασάκη ετέλεσαν τους γάμους των εις Κ. Μετόχι παρουσία πλήθους προσκεκλημένων.
Μετά τον γάμον έλαβε χώραν ολονύκτιο ξεφάντωμα εις το κέντρο "Κουρήτες".

Εις τα νέα παιδιά ευχόμαστε βίον ανθόσπαρτον και ευτυχή και πολλούς απογόνους και εις τους ευτυχείς γονείς και κουμπάρους να τους ζήσουν.

Εις Μαχαιρά Μονοφατσίου

➡ Ο εκ Τζερμιάδων Εμμ. Ι. Βερίγος υπάλληλος ΔΕΗ Ηρακλείου υιός του μπάρμπα Γιάννη του Αυλητού που μας παίζει το θειαμπόλι στην εορτή της πατάτας και η Σοοφία Καλαϊτζάκη εκ Μαχαιρά.

Θερμές ευχές πολλούς απογόνους και Εις τους γονείς των να ζήσουν

Εις την Αγία Τριάδα Τζερμιάδων

➡ Ο Δημόκριτος Μ. Καραντινός ιδιωτ. υπάλληλος και η Αικατερίνη κόρη του Μενελάου εξ Ηρακλείου Πλατή (Δήμου) νοσηλεύτρια του Βενιζελείου νοσοκομείου παρουσία πλήθους προσκεκλημένων.
Η γαμήλια δεξίωση έλαβε χώραν εις το κέντρον "Κουρήτες".

Βαπτίσεις

➡ Γ. Σχοιναράκης από τη Μητρόπολη Μονοφατσίου και η Αννα Δ. Βερίγου νοσηλεύτρια Βενιζελείου εκ Τζερμιάδων εβάπτισαν τον υιόν τους εις τον ιερόν ναόν του Αγίου Ιωάννου Καρτερού ονομάσαντες αυτόν Ιωάννη. Να τους ζήσει.
Ο Εμμαν. Δ. Χαλκιαδάκης εξ Ηρακλείου και η κόρη του γραμματέως του αγρονομείου Τζερμιάδων Δ. Χαλκιαδάκη Μαρία εκ Τζερμιάδων εβάπιτσαν το θήλυ τέκνον τους εις την Παναγία την Κερά ονομάσαντες αυτό Αλεξάνδρα. Δεξίωσις εις το κέντρον "Σελί". Να ζήσει.

Γεννήσεις

➡ Η Αικατερίνη Ε. Πατεράκη σύζυγος του Προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου έτεκεν αισίως άρρεν.

➡ Με χαρά πληροφορηθήκαμε την γέννηση δύο χαριτωμένων παιδιών. Του υιού του Κων/νου Παπαδάκη και της κόρης της Εφης Παπαδάκη εγγονάκια και τα δύο του Αντιπροέδρου μας Μανώλη Παπαδάκη.
Συγχαρητήρια στους γονείς να τα χαίρονται και κουράγιο στον χαζοπαππού Μανώλη.
Να ζήσουν.

Θάνατοι

➡ Εις την Αθήνα απεβίωσαν σχεδόν ταυτοχρόνως από την ίδια αρρώστια, την επάρατον, οι αδελφοί Δημοσθένης ετών 55 και Ιωάννης ετών 57 υιοί του Εμμ. Δ. Σπανάκη (Γιαμπαμπα) και της Ελευθερίας Γρυμάνη. Το θλιβερόν και αφνίδιο νέο μας ανακοίνωσε η αδελφή των Δέσποινα. Η πορεία της αρρώστιας των και η κατάληξις ήταν ταχεία. Εξ αυτών ο Δημοσθένης ήτανε καλλιτέχνης γραφίστας, χήρος με μίαν κόρην και ο Γιάννης επίσης παντρεμένος με 4 παιδιά και υπάλληλος της Εθνικής Τραπέζης.
Ευχόμεθα να είαι ελαφρύ το αττικό χώμα που τους σκέπασε και θερμά συλλυπητήρια εις τους οικείους των.

Εις το Τζερμιάδων

➡ Απεβίωσαν η καλή και αγαθή και σοβαρή και ενάρετη γυναίκα Μαρία χήρα Ιωάννου Μωϋσάκη ετών 80. Εις τα παδιά της και ιδιαίτερα στον υιόν της αγπητόν φίλο Κωστή θερμά συλλυπητήρια. Πλήρης ημερών ο Εμμαν. Γ. Φαγός εκ Λαγού σύζυγος της Πραξίας του σιδερά και θετός πατέρας της Πηνελόπης Τσαμάνδουρα. Καλός και εργατικός και τίμιος ο Μανώλης ετάφη εις το κοιμητήριον του Αγίου Γεωργίου Λαγού.
Συλλυπούμεθα τους οικείους του.
Πλήρης ημερών απεβίωσε επίσης εις το Τζερμάδων ο καλός και ενάρετος μπαρμπα Αντώνης Θ. Σπανάκης. Την γυναίκα του Αντωνίαν και τα παιδιά του αγαπητή Σοφία και Μιχάλη και στο γαμβρό του Δημήτρη ο πρόεδρος και το Δ.Σ. συλλυπείται θερμά.

Εις το Λιαρμακέτω

Ο Χατζάκης Γεώργιος ετών 77 αδελφός του Βενιζέλου συλλυπητήρια εις τους οικείους του.

ΝΕΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Με χαρά πληροφορηθήκαμε την επιτυχία της Αριστέας και Μαρίας Παπαδάκη θυγατέρων του αγαπητού μας Γεωργίου Παπαδάκη Προϊσταμένου των ΕΛΤΑ, της μεν πρώτης στο Οικονομικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών και η δεύτερη στα ΤΕΙ Νοσηλευτικής Ηρακλείου. Ο Σύλλογος συγχαίρει τους γονείς των και εύχεται καλή πρόοδο στις ίδιες.

Μ.Π.

ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΙ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Θα το φωνάξω ν' ακουσθεί σε όλο τον πλανήτη πως το Παγκράτι βρίσκεται ένα κομμάτι Κρήτη. Ετσι αρχίζουν οι Κρητικοί της Αττικής να τραγουδούν για το καμάρι τους, που είναι το Φιλανθρωπικό - Πνευματικό Ιδρυμα της Κρητικής Εστίας. Στο Ιδρυμα αυτό φιλοξενούνται 140 φοιτητές και φοιτήτριες από την Κρήτη που είναι άποροι αλλά άριστοι στις σπουδές τους. Σ' αυτό το ίδρυμα βρίσκουν τη δυνατότητα να σπουδάσουν. Η Κρητική Εστία παρέχει στέγη, φαγητό το Σαββατοκύριακο, που δεν λειτουργεί η φοιτητική λέσχη και πρωϊνό. Για μελέτη υπάρχει στη διάθεση των παιδιών μεγάλη βιβλιοθήκη προσφορά και αυτή των κρητικών και των φίλων της Κρήτης. Ομως παρέμεναν εκτός Εστίας πολλά παιδιά ακόμη. Οι κρητικοί δεν αδράνησαν. Εκτισαν και δεύτερη πολυκατοικία που στεγάζει το δεύτερο οικοτροφείο.
Εξήντα ακόμη παιδιά θα φιλοξενηθούν στο νέο κτίριο. Τα εγκαίνεια έγιναν την 28ην Νοεμβρίου με τη συμμετοχή πάρα πολλών επισήμων μα προπαντός από ένα τεράστιο πλήθος Κρητικών. Στις πλάκες των μεγάλων ευεργετών είναι δεύτερο το όνομα του Λασιθιώτη ΛΕΩΝΙΔΑ ΚΑΤΕΡΙΝΗ και στην πλάκα των Ευεργετών Ο ΔΙΚΤΑΙΟΣ και ο ιατρός κ. Τζομπανάκης Αντώνιος και η σύζυγός του Αθηνά.
Ετσι η εκπροσώπιση του Δήμου Οροπεδίου Λασιθίου είναι χαρακτηριστική από Λασιθιώτες που πιστεύουν: Οποιος αγαπάει τον τόπο του αγαπάει τον εαυτό του. Οποιος αγαπάει τον εαυτόν του ν' αγαπάει και τον τόπο του.
Η αγάπη, η θαλπωρή που παρέχει η Κρητική Εστία είναι στη διάθεση κάθε παιδιού από το Δήμο μας αρκεί να πληροφορηθεί σωστά για τις προϋποθέσεις που χρειάζονται. Κάθε χρήσιμη πληροφορία θα παρέχεται σε κάθε ενδιαφερόμενο από το Δήμο μας από τον αντιπρόεδρο της Κρητικής Εστίας Κατερίνη Λεωνίδα στα τηλέφωνα 8949040 και 8945317.
Με τις καλλίτερες ευχές μου για χαρούμενα Χριστούγεννα και Καλή Χρονιά στους απανταχού Λασιθιώτες.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

ΠΕΝΘΗ

Την 30η Νοεμβρίου 1999 σε τροχαίο στην περιοχή Αγ. Δημητρίου - Μπραχάμι εφονεύθει ο ΛΑΜΠΡΟΣ ΓΙΟΛΔΑΣΗΣ Σύζυγος ΑΜΑΛΙΑΣ ΔΑΝΑΣΗ από το Τζερμιάδων.
Το Δ.Σ. συλλυπάται τους συγγενείς του φονευθέντος.

ΜΠ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΠΡΟΣ ΜΙΜΗΣΗ

Την 26η Νοεμβρίουο ο Σύνδεσμος Γυναικών Χανίων πραγματοποίησε ένα πολύ πετυχημένο χορό στο γνωστό Κρητικό κέντρο το Κονάκι. Τα έσοδα της εκδήλωσης αυτής θα διατεθούν στο Πνευματικό - Φιλανθρωπικό Ιδρυμα Κρητική Εστία για την ενίσχυση του ιερού σκοπού του. Η πρόεδρος, κα Κουρή και τα μέλη του διοικητικού Συμβουλίου, κουράστηκαν αλλά πέτυχαν στην οργάνωση και στην αποστολή τους. Αξίζει ένα μεγάλο ευχαριστώ στο σύλλογο μα και στους παρευρεθέντες που με τόσο αυθορμητισμό γέμισαν ασφυκτικά την αίθουσα. Το παράδειγμα των γυναικών των Χανίων ας γίνει παράδειγμα για όλους τους συλλόγους της Κρήτης. Κάθε αξιόλογο έργο των Κρητικών της Αττικής πρέπει να ενισχύεται. Ποτέ να μη ξεχνάμε: ΜΕ ΤΗΝ ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΓΑΠΗ ΕΞΑΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΠΑΘΗ.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Από την εφημερίδα "πολίτης" της Νεαπόλεως αναδημοσιεύομεν την κατωτέρω προκήρυξιν της Αναπτυξιακής Λασιθίου Α.Ε.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΑΝΕΜΟΜΥΛΩΝ ΣΤΟ ΟΡΟΠΕΔΙΟ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

Η Αναπτυξιακή Λασιθίου Α.Ε. καλεί τους ενδιφερόμενους ιδιοκτήτες ατλητικών ανεμόμυλων στο οροπέδιο Λασιθίου να υποβάλουν αίτηση για την ένταξη της επισκευής των ανεμομύλων τους στο έργο: " Αναστήλωση ανεμόμυλων Οροπεδίου Λασιθίου: συνολικού προϋπολογισμού 80 εκ. δρχ. που θα υλοποιηθεί στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG II
Οι ανεμόμυλοι θα πρέπει να βρίσκονται στις παρακάτω ζώνες:

1η ζώνη: Η περιοχή που οριοθετείται από Πινακιανό - Αγκαθιάδες - Αβρακόντε - εκκλησία Αγίου Γεωργίου (ταβέρνα Τζερμιά).
2η Ζώνη: Περιοχή Κερασάς - Μοθωνιός (δυτικά από το νεκροταφείο Λαγού - ανατολικά από τη στροφή του Κέντρου Υγείας - νότια απότο δρόμο μέχρι 300 μέτρα προς τον κάμπο και βόρεια από το δρόμο μέχρι το λόφο).
3η Ζώνη: Περιοχή Ψυχρού (απο τη ταβέρνα του Εμμ. Γερακάκη μέχρι το Ηρώο των Πεσόντων διαγράφοντας ημικύκλιο).
4η Ζώνη: Περιοχή Αγίου Γεωργίου (εκατέρωθεν του δρόμου προς Αγιο Γεώργιο και στη διαδρομή Αγίου Γεωργίου - Αη Γιάννη).

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΛΕΩΝΙΔΑ ΚΑΤΕΡΙΝΗ

Το Δ.Σ. του Φιλανθρωπικού Ιδρύματος Λεωνίδα Κατερίνη εύχεται σε όλους τους Κρητικούς Χαρούμενες Γιορτές και Καλή Χρονιά

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ "ΣΠΑΘΙ"
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΖΕΡΜΙΑΔΙΑΝΩΝ "Ο ΚΡΟΝΟΣ"
ΓΡΑΦΕΙΑ:
Γραβιάς 122
Αργυρούπολη
Τηλ. 9934829
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΜΜ. ΣΠΑΝΑΚΗΣ
Γραβιάς 122,
Αργυρούπολη
Τηλ. 9934829
FAX 9932950
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ:
Ν. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Ε. Γιάνναρη 5 11853,
Κ. Πετράλωνα Αθήνα
Τηλ. 3468268
Fax: 3467155

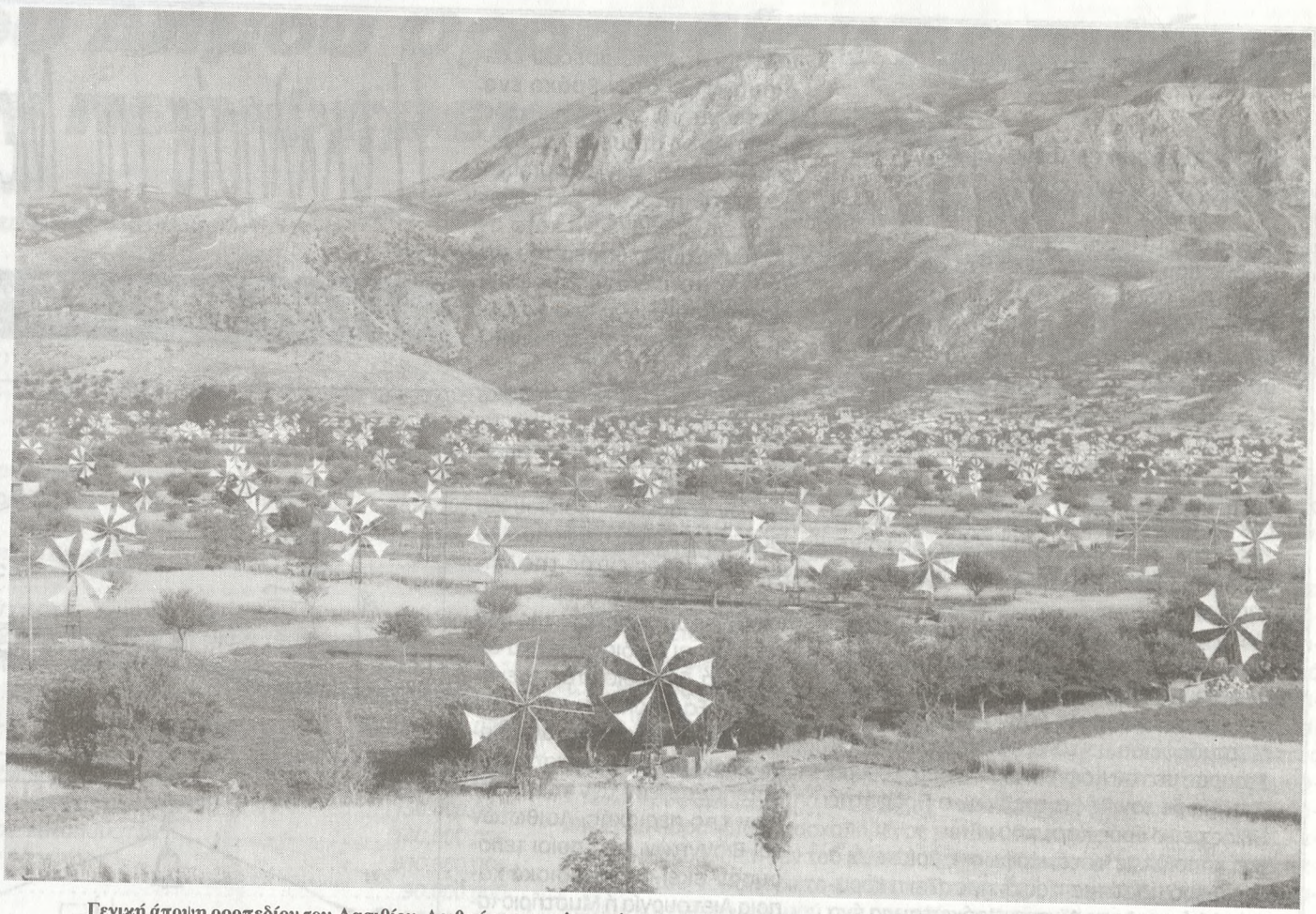

Γενική άποψη οροπεδίου του Λασιθίου. Αριθμός των αντλητικών ανεμομύλων στο οροπέδιο του Λασιθίου έφθανε τους 10.000 το 1939, δημιουργώντας ένα μοναδικό βιομηχανικό τοπίο. Η ανάδειξη και η προστασία του στο πλαίσιο ενός οικομουσείου θα προβάλλει τα ποικίλα πολιτισμικά αναπτύγματα και τους συσχετισμούς τους στο χώρο, συμβάλλοντας παράλληλα στην αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.

Η ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΙΟΛΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΑΙΔΑΛΟ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Η πολιτιστική κληρονομιά του οροπεδίου του Λασιθίου συντίθεται από τα διάσπαρτα αρχαιολογικά μνημεία (Καρφί, Δικταίον Αντρο, σπήλαιο της Τράπεζας) αλλά και τα νεώτερα τεχνικα αναπτύγματα (μυλοτόπια, αντλητικοί ανεμόμυλοι, ξερολιθικά κτίσματα), μνημεία της βιομηχανικής μας κληρονομιάς. Η συγκέντρωση 10.000 αντλητικών ανεμόμυλων το 1939 διαμόρφωσε έα μοναδικό για τα ελληνικά δεδομένα βιομηχανικό τοπίο (αιολικό πάρκο), αποτελώντας ουσιαστικά τον συνδετικό κρίκο προς τη σύγχρονη τεχνογνωσία αξιοποίησης των αιολικών συστημάτων στην Ελλάδα. Συγχρόνως η αναζήτηση των καταβολών σε ότι αφορά την τεχνογνωσία εκμετάλλευσης της αιολικής ενέργειας και των συστημάτων άντλησης νερού εγγράφει την κληρονομιά αυτή σε μία συνολική προοπτική.

"Η εθνολογία, η εθνογραφία και η αρχαιολογία είναι από τις ελάχιστες επιστήμες οι οποίες θέτουν στην αφετηρία τοους την έννοια της συνολικής κουλτούρας. Εχοντας ως αντικείμενό τους την σφαιρικότητα ενός πολιτισμού και αναγνωρίζοντας στο πλαίσιο αυτό τη σημασία της τεχνικήςκουλτούρας, ανέπτυξαν μεθόδους... ειδικά για τη διερεύνηση κάθε είδους υλικού ίχνους και τεχνουργήματοσμίας ολόκληρης περιοχής ή ενός κοινωνικού συστήματος...
Η βιομηχανική αρχαιολογία προτείνει να συζευχθούν οι επιμέρους ιστορίες οι οποίες βασίζονται στα τεχνουργήματα με ένα ευρύτερο εννοιολογικό πλαίσιο - για να φθάσουμε στηνιστορία των τεχνικών και στην αρχαιολογία της βιομηχανικής περιόδου..." J. Alfrey - T. PUtnam, "Η βιομηχανική κληρονομιά" (σημ.1).

Ολόκληρη η ιστορία του πολιτισμού ειναι η ιστορία της προοδευτικής χρήσης του περιβάλλοντος από τον άνθρωπο και της συνεχούς εκμετάλλευσης της πρώτης ύλης την οποία του προσφέρει η γη. Η πολιτιστική κληρονομιά της καθημερινής ζωής μας δίνει την αίσθηση του τόπου, της συνέχειας, της σταθερότητας, ενώ η ιστορία των τεχνικών αποδίδει αξία στις δραστηριότητες εκείνες του ανθρώπου οι οποίες συμβάλλουν στη διαχείριση του περιβαλλοντός του. Η αναζήτηση των καταβολών της τεχνικής που αφορούν τους αντλητικούς ανεμόμυλους στο οροπέδιο του Λασιθίου στην Κρήτη έχει ως στόχο αφενός να τους εγγράψει σε μια πιο συνολική προοπτική σε σχέση με τα δημιουργήματα, τις δραστηριότητες και την κουλτούρα του ανθρώπου και αφετέρου να αποκαλύψει τα κοινά σημεία τα οποία καταδεικνύουν ότι το επινοητικό πνεύμα πορεύεται με ταυτόσημους τρόπους σε δεδομένα τεχνικά συστήματα. Η ευσύνοπτη ιστορία της τεχνογνωσίας σε ότι αφορά την εκμετάλλευση της αιολιγιής ενέργειας και τα συστήματα άντλησης υδάτων παρουσιάζει τη μακρά ιστορία η οποία κρύβεται πίσω από μικρές ή σπουδαιότερες τεχνικές λύσεις.

Ο Δαίδαλος ήταν απο τους σημαντικότερους τεχνουργούς και εφευρέτες της αρχαιότητας. Σε αυτόν, ανάμεσα στα άλλα, αποδίδεται η ανακάλυψη του "ιστίου" και του "καταρτιού" στα πλοία. Κατ ά μία ερμηνεία του μύθου της αποδρασής του από το παλάτι του Μίνωα, η ρηξικέλευθη σκέψη των φτερών ως μέσου διαφυγής αποτελεί αναφορά στη χρήση των λευκών ιστίων του πλοίου του, το οποίο πολύ γρήγορα χάθηκε στον γαλάζο ορίζοντα, αφήνοντας μαζί πίσω του τον στόλο του Μίνωα (σημ. 2). Η σύνδεση του Δαιδάλου με τις πρώτες ανακαλύψεις στην ναυσιπλοΐα τεκμηριώνεται επιπλέον από την καταγωγή και τις συγγένειές του. Η γυναίκα του, μητέρα του Ικάρου, ήταν η Ναύκρατη, επίθετο το οποίο αποδίδεται τόσο στον διοικητή του πλοίου όσο και σε αυτόν που νικά κατά κράτος στη θάλασσα (σημ.3). Οι Αιγύπτιοι χρησιμοποιούσαν ήδη το τετράγωνο πανί για να ανεβαίνουν τον Νείλο, όπου ο άνεμος φυσούσε απο βορρά προς νότο, αλλάοι Ελληνες είναι εκείνοι οι οποίοι αξιοποίησαν με τον καλύτερο τροπο τον άνεμο για την πρόωση των πλοίων. Η διάδοση της τεχνικής αυτής αντιπροσπωεύει ουσιαστικά την πρώτη σημαντική αξιποίηση μίας φυσικής ενεργειακής πηγής, καθιστώντας το Αιγαίο λίκνο της δυτικής ναυσιπλοΐας (σημ.4). Η χρήση ψάθινων αρχικά, δερμάτινων ή πάνινων αργότερα ιστίων (σημ.5) στα πλοία αποτέλεσε την πρώτη εφαρμογή της αεροδυναμικής από τον άνθρωπο και έθεσε τις βάσεις για την εκεμτάλλευση της αιολικής ενεργειας τόσο στη ναυσιπλοοϊα όσο και σεάλλες εφαρμογές, όπως ο ανεμόμυλος και η ανεμοκίνητη αντλία.

Ο ανεμοτροχός εφευρέθηκε καθώς φαίνεται στο Ιράν τον 7ο αιώνα π. Χ. ενώ κατά μια ομάδα ερευνητών ήταν γνωστός στους αρχαίους πολιτισμούς των Σουμερίων, των Περσών, των Αιγυπτίων, των Ελλήνων, των Φοινίκων κ.α. Οι πρώτες αναφορές ή παραστάσεις ανεμομυλων χρονολογούται στους πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες (σημ.6). Στην Ελλάδα ο ανεμόμυλος πρέπει να εξαπλώθηκε μετά τις Σταυροφορίες και γνώρισε ευρύτατη διάδοση στα νησιά του Αιγαίοου και στην Κρήτη. Χρησιμοπιήθηκε πρωτίστως για την άλεση δημητριακών αλλά και για τηνάντληση νερού στην Ευρώπη, κυρίως στις Κάτω Χώρες. Οπως και τους πρώτους υδρόμυλους, το σύστημα περιστροφής ήταν α ρχικά οριζόντιο, ενώ στην Ευρώπη γρηγορα εικράτησε το σύστημα με κάθετο άξονα ιστίων. Η δομή του παραδοσιακού ανεμόμυλου με κάθετη φτερωτή αποτελεί ένα σύνθετο τεχνικό και μηχανολογικό σύστημα, το οποίο αποτελείται από τον εργειακό μετατροπέα της κινητικής ενέργειας του ανέμου σε μηχανική (φτερωτή), τον μηχανισμό μετάδοσης της κίνησης στην κατακόρουφη άτρακτο που κινούσε τις μυλόπετρες, τους ενεργειακούς καταναλωτές του συστήματος (μυλόπετρες) και διάφορα συστήματα ρυθμιστικών διατάξεων, όπως ο προσανατολισμός της φτερωτής.

Η εξέλιξη των ανεμόμυλων (τυπολογία, τεχνικό - μηχανολογικό σύστημα) αναδεικνύει σημαντικές ανακαλύψεις - τομές τον 18ο - 19ο αιώνα, ενώ παράλληλα (σημ7) γίνονται οι πρώγτες προσπάθειες χρήσης της αιολικής ενέργειας για ανεμοκίνητες μηχανές και ηλεκτρικές γεννήτριες. Η αντλητική μηχανή του John Warner (Cricklewood, Αγγλία), η ανεμοκίνητη μηχανή του Daniel Halladay (1851, Marlboro, Vermont, USA) με ανεμοδείκτη γι την αυτόματη ρύθμιση της φτερωτής, τα αντίστιχα παραδείγματά τους στην Ευρώπη (από τουςThomas of Worcester, Joohn Wallis Titt of Warminster, Boulle of le mans, France κ.α.) ο αντλητικός ανεμόμυλος του **Μαρκοστεφανή** στην Ελλάδα, αναδεικνύουν την εξέλιξη και την κοινή πορεία της ανθρώπινης σκέψης σταδεδομένα τεχνικά συστήματα (αξιοποίηση κινητικής ενέργειας ανέμου, τεχνογνωσία πιεστικής και αναρροφητικής αντλίας). Μολονότι στην πλειοψηφία τους οι ανεμοκίνητες μηχανές χρησιμοπιούντο για την άντληση νερού, χρησιμοποιήθηκαν επίσης γι α άλλες αγροτικές εργασίες αλλά και για την ηλεκτροδότηση, με σηναντικότερο παράδειγμα τις ανεμογεννήτριες στο Grandpa s Knop, Vermont, οι οποίες απέδωσαν ρεύμα στις 19/10/1941.

Ο αντλητικόος ανεμόμυλος, ο οποίος γνώρισε σημαντική διάδοση στην Ολλανδία ήδη από τον 15ο αιώνα, χρησιμοποιήθηκε στον Ελλαδικό χώρο κυρίως στη Ρόδο και στην Κρήτη - οροπέδιο του Λασιθίου. Ανατρέχοντας στην ιστορία των τεχνικών (σημ. 8) σχετικά με τα αντλητικά τεχνικά συστήματα, η νορία, το σαντούφ, ο κοχλίας ττου Αριχιμήδη και η αναρροφητική - πιεστική αντλία των Ρωμαίων διαμόρφωσαν ένα υψηλό επίπεδο τεχνογνωσίας. Το σαντούφ αποτελεί τον απλούστερο μηχανισμό άντλησης, ο οποίος ασφαλώς θα πρέπει να λειτούργησε πολύ πριν από τη νορία και αποτελεί συνδυασμό μοχλού και αντίβαρου για την ανύψωση κάδου με σχοινί ή άγκιστρο. Η νορία είναι μία πιο σύνθετη ανυψωτική μηχανή άρδευσης, η οποία βασίζεται στη βασική αρχή άντλησης του νερού με δοχεία ή κάδους με τη διαμεσολάβηση ενός μηχανισμού ανακύκλωσης. Η νορία εκμηχάνισε το έργο της ανύψωσης νερού με κάδο μέσω ενός τροχού με διαμερίσματα (υδραυλικός τροχός) ή αλυσίδα από δοχεία (αλυσιδωτή νορία). Η ταξινόμηση της νορίας γίνεται επίσης σε σχέση με τη λήψη του νερού (δοχεία, πτερύγια) και τη μετάδοση της κίνησης (μηχανική - άνρθωπος ή ζώο, υδραυλική).

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 6

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΩΝ. ΚΟΥΜΠΑΚΗΣ
ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΟΣ
Ηρώων Πολυτεχνείου 67 - Πειραιάς
Τηλ. 4510130 - 097 7592243

Η εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Χριστού

ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ "ΑΦΕΝΤΗΣ" ΤΗΣ ΔΙΚΤΗΣ

Του ΙΩΑΝΝΗ Μ. ΚΑΡΑΒΑΛΑΚΗ

Η δεύτερη σε ύψος κορυφή της Δίκτης Ψαρή μαδάρα ή Αφέντης (υψομ.2141), πήρε το δεύτερο αυτό όνομα από τη μικρή εκκλησία της Μεταμόρφωσης που βρίσκεται εκεί γιατί όπως είναι γνωστό η λαϊκή ονομασία της εορτής της Μεταμόρφωσης ειναι "Του Αφέντη Χριστοού" ή απλούστερα "Του Αφέντη" και από αυτήν προέρχονται τα ομώνυμα τοπωνύμια. Επειδή δε κατά παράδοση οι εκκλησίες της Μεταμόρφωσης όππως και ορισμένες άλλες (π.χ. του Τιμίου Σταυρού, του Αγιου Πνεύματοος, του Προφήτη Ηλία κλπ.) κτίζονται σε εδαφικές εξάρσεις, το τοπωνύμιο "Αφέντης" αναφέρεται συνήθως σε κορυφή λόφου ή βουνού όπως στην περίπτωση της Δίκτης.

Σχετικά με την παράδοση να κτίζονται ορισμένες εκκλησίες σε υψώματα σημειώνουμε ότι οι εορτές στις οποίες είναι αφιερωμένες έχουν σχέση με βουνό ή λόφο π.χ. η Μεταμόρφωση με το ορος Θαβώρ, ο Τίμιος Σταυρός με τον λόφο του Γολγοθά, το Αγιο Πνευμα με τον λόφο της Σιών, ο Προφήτης Ηλίας με το όρος Κάρμηλο κλπ.

Η εκκλησία της Μεταμόρφωσης βρίσκεται σ ένα μικρό πλάτωμα που σχηματίζει η κορυφή "Αφέντης" της Δίκτης. Πρόκειται για ένα μονόχωρο, θολωτό εκκλησάκι εσωτερικών διαστάσεων: Μήκος 3.90 μ., πλάτος στην μεν ανατολική πλευρά 1.60μ. στην δε δυτική 2.15μ. και μέγιστο ύψος 2.90μ. κυριολεκτικά χωμένα σε μία κοιλότητα που σχηματίζει ο βράχος της κορυφής. Λόγω της ειδικής αυτής θέσεως του ναϊσκου οι τοίχοι του στο κατώτερο τμήμα τους αποτελούνται από φυσικό βράχο και στο ανώτεροπου προεξέχει από το έδαφος είναι κατασκευασμένοι από λιθοδομή.

Οι εξωτερικές διαστάσεις της εκκλησίας είναι: Μήκος της νότιας πλευράς 5.30μ. της ανατολικής 2.40μ. της βόρειας 5.00μ. και της δυτικής 3.50μ. Τα αντίστοιχα ύψη είναι 1.43μ. 2.00μ. και 0,80μ, 1.30μ. περίπου. Ο θολος είναι κατασκευασμένος από ημικατεργασμένους λίθους και κονίαμα. Η στέγη είναι δίριχτη προβλέπεται δε να σκεπαστεί με πλάκες. Η είσοδος βρίσκεται στη νότια πλευρά κοντά στην ΝΔ γωνία του κτιρίου, διαστάσεων: ύψους 1.05μ και πλάτος 0,57μ.

Εσωτερικά και σε όλο το μήκος της ανατολικής πλευράς υπάρχει ένα μικρό πεζούλι ύψους 0,90μ. απο ξερολιθιά, το οποίο αντικαθιστά την Αγία Τράπεζα και την πρόθεση των άλλων εκκλησιών.

Οι επιφάνειες των τοίχων είναι χαλικολογημένες χωρίς σοβά, το δε δάπεδο σχηματίζεται από τον φυσικό βράχο, χονδροειδώς στρωμένο. Οι σκληρές συνθήκες που επικρατούν στην κορυφή δεν ευνοούν την διατήρηση εικόνων. Παλαιότερα το πρόβλημα είχε αντιμετωπισθεί με την κατασκευή δύο πέτρινων αναγλύφων εικόνων απο τις οποίες σήμερα σώζεται ένα τμήμα εντοιχισμένο κοντά στο αγιοοθύριδο. Ο P. Faure αναφέρει την ύπαρξη των αναγλύφων αυτών στις αρχές της εδεκαετίας τοου 60.

Τα τελευταία χρόνια μεταφέρεται, νομίζω από τον ΑΜιρά όπου φυλάσσεται, μία εικόνα της Μεταμόρφωσης για τις ανάγκες της εορτής.

Πρόσφατα, το έτος 1988, αφιερώηκαν στην εκκλησία τρείς εικόνες μικρών διαστάσεων με ειδική προστασία για να αντέχουν στην υγρασία. Ενας Εσταυρωμένος δεσπόζει στον τοίχο της ανατολικής πλευράς πάνω από την Αγία Τράπεζα. Επειδή ο ναϊσκος δεν έχει τέμπλο ο ι εικόνες, τα κονδύλια και ένας μεταλλικός σταυρός είναι πρόχειρα κρεμασμένα στους τοίχους. Ενα μπρούτζινο μανοοοάλι συμπληρώνει την στοιχειώδη επίπλωση της εκκλησίας. Εξωτερικά, στην δ εξιά πλευρά της εισόδου έχει διαμορφθεί στον βράχο ένα προσκυνητάρι ενώ ένας μικρός μαρμάρινος σταυρός τοποθετημένος στην γωνία του δυτικού αετώματος και μία μικρή καμπάνα κρεμασμένη κάτω από τον σταυρό, δωρεά του τεχνίτου που έκανε την ε πισκευή, μαρτυρούν από μακριά τον θρησκευτικό προορισμό του κτιρίου.

Το εκκλησάκι της Μεταμόρφωσης βρίσκεται πάνω στην γραμμή των ορίων των νομών Λασιθίου - Ηρακλείου, ειδικότερα δε των επαρχιών Λασιθίου και Βιάννου και είναι ο υψηλότερα ευρισκόμενος εντός της Μητροπολεως Πέτρας, ιερός σύνδεσμος δύο επαρχιών της που βρίσκονται σε διαφορετικά διοικητικά διαμερίσματα. Η ενοριακή εξάρτηση του ναού δεν έχει ρυθμισθεί ακόμη και παραμένει εκκρεμής. Παλαιοτερα αποτελούσε ιερό των κτηνοτρόφων της περιοχής, Λσιθωτών και Βιαννιτών, οι ο ποίοι τελοούσαν εκεί περιστασιακά κάποια Λιετουργία ή Μυστήριο (αναφέρεται π.χ. η τέλεση μίας βάπτισης απο τη οικογένεια των Κρασανάκηδων). Στις περιπτώσεις αυτές οι ενδιαφερόμενοι προσκαλούσαν δικό τους ιερέα με μοναδικό κριτήριο τις ορειβατικές του ικανότητες χωρίς να λαμβάνουν υπόψη την εξάρτηση του ναού από ενορία.

Σήμερα ο ναίσκος τελεί κατά κάποιο τρόπο υπό την εποπτεία του, εφημερίου Αγίου Γεωργίου ο οποίος τελεί εκεί κάθε χρόνο την Θεία Λειτουργία την ημέρα της εορτής (6Αυγούστου). Αλλωστε φαίνεται ότι ο ναός δεν έχει τυπικά καθαγιασθεί με τελετή εγκαινιασμού η οποία επιβάλλεται να γίνει τώρα μετά την εκτεταμένη επισκευή του. Ολες οι σχετικές προϋποθέσεις νομίζω πως υπάρχουν.

Η ιστορία της Εκκλησίας

Πότε κτίσθηκε η εκκλησία δεν είναι γνωστό. Ούτε επιγραφές, ούτε άλλα στοιχεία από το μνημείο υπάρχουν για την χρονολόγησή του. Εχουμε όμως ορισμένα άλλα στοιχεία που μας βοηθούν να προσδιορίσουμε την ηλικία του. Σύμφωνα με ένα Ενετικό έγγραφο που δημοσίευσε ο εκλεκτός συμπατριώτης μας ιστορικός συγγραφέας κ, Στέργιος Σπανάκης η εκκλησία υπήρχε ήδη το έτος 1343 μ.Χ.

Επίσης σε σχέδιο του βουνού της Δίκτης που φιλοτέχνησε στις αρχές τ ου 17ου αιώνα ο Ενετός σχεδιαστής CORNER απεικονίζεται η εκκλησία της κορυφής. Μία άλλη έμμεση μαρτυρία υπάρξεως προσκυνήματος στην κορυφή είναι τα Βυζαντινα και Ενετικά νομίσματα που ανευρίσκονται και σήμερα γύρω απο την εκκλησία και τα οποία ο κόσμος αποκαλεί ""Αγιοκωνσταντινάτα" . Σύμφωνα με την γνώμη ειδικών τα νομίσματα αυτά τα άφηναν εκεί οι παλιοί προσκυνητές σαν τάμα ίσως για να τα ξαναβρούν την επόμενη χρονιά καθαγιασμένα, είναι δε σημάδια ότι το προσκύνημα της Δίκτης υπήρχε τουλάχιστον από τα βυζαντινά χρόνια.

Μία πολύ σημαντική πληροφορία για την αρχαιολογική αξία του χώρου της κορυφής και την χρησιμοποίησή του σαν τόπου λατρείας τα μινωϊκά ακόμη χρόνια, μας δίδουν οι διηγήσεις παλιών κτηνοτρόφων της περιοχής. Σύμφωνα λοιπόν μ αυτές οι ίδιοι κατά καιρούς εύρισκαν γύρω από την κορυφή διάφορα πήλινα αγαλματίδια που παρίσταναν ανθρώπους ή ζώα. Δυστυχώς όμως δεν έλαβαν την πρόνοια να τα διαφυλάξουν, γιατί ως πήλινα, κατά την γνώμη τους τότε, δεν είχαν αξία. Λέγεται επίσης ότι την εποχή που κατασκευάστηκε η πυραμίδα της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού δίπλα ακριβώς από την εκκλησία, τα μέσα της δεκαετίας του 30, βρέθηκαν παρόμοια ειδώλια τα οποία παραδόθηκαν στην Υπηρεσία.

Εάν οι παραπάνω πληροφορίες είναι ακριβείς τότε στη κορυφή αυτή της Δίκτης θα υπήρχε κάποιο, άγνωστο ως σήμερα, Μινωϊκό Ιερό Κορυφής, οπότε οι σημερινοί προσκυνητές που ανηφορίζουν κάθε χρόνο του Αφέντη Χριστού προς τον ναϊσκο της κορυφής συνεχίζουν χωρίς να το υποπτεύονται την πανάρχαιη παράδοση των λατρευτών των Μινωϊκών Ιερών Κορυφής.

Οι θρησκείες μπορεί να αλλάζουν και η μία να διαδέχεται την άλλη στο διάβα του χρόνου. Ο άνθρωπος όμως, πάντα ο ίδιος, δεν έπαψε ποτέ, έχοντας το βλέμμα στραμμένο προς τα πάνω, να ανεβαίνει ψηλά για να λατρέψει εκεί τον θεό του.

Δεν είναι υπερβολή να πούμε και ίσως αποδειχθεί μία μέρα από την αρχαιολογική έρευνα, πως το ταπεινό εκκλησάκι της κορυφής της Δίκτης διαθέτει το σπάνιο προνόμιο να είναι τόπος αδιάκοπης λατρείας του θείου επί τρείς και πλέον χιλιετηρίδες.

Το πανηγύρι της Μεταμόρφωσης στη Δίκτη

Αγνωστο στο ευρύ κοινό το πανηγύρι της Δίκτης συγκέντρωνε παλαιότερα τους λίγους κτηνοτρόφους της περιοχής και τις οικογένειές των. Τα τελευταία όμως χρόνια όλο και περισσότεροι προσκυνητές, στην πλειοψηφία τους νέοι, συμμετέχουν σ' αυτό που τείνει να εξελιχθεί σε μία σημαντική θρησκευτική μα και φυσιολατρική συνάμα εκδήλωση. Στην εξέλιξη αυτή σημαντική υπήρξε η συμβολή του αιδεσιμότατου παπά Χριστόφορου Παπαφραγκάκη κληρικού που συνδυάζει θρησκευτική ευλάβεια με ορειβατικές ικανότητες και δεν αφήνει ποτέ αλειτούργητο τον ναΐσκο την ημέρα της εορτής.

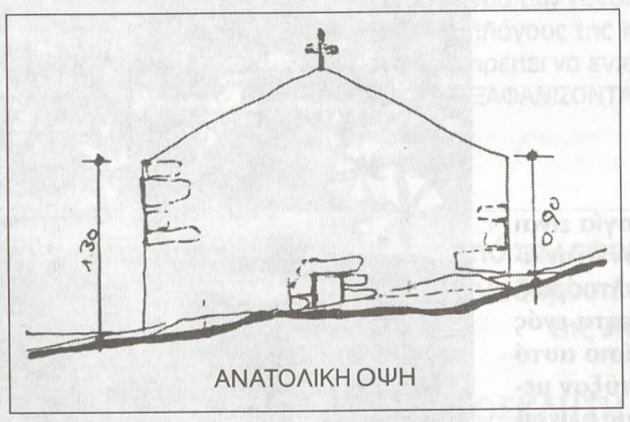

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ

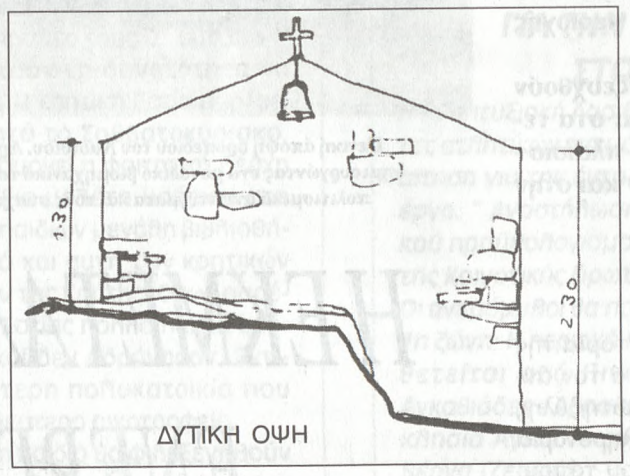

ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ

Κάθε χρόνο όλο και περισσότεροι προσκυνητές προερχόμενοι από τα χωριά του Οροπεδίου Λασιθίου, τα κοντινά χωριά της Βιάννου και της Πεδιάδας αλλά και από το Ηράκλειο ανηφορίζουν προς την κορυφή της Δίκτης ακολουθώντας διάφορα δρομολόγια, άλλοι μεν ξεκινώντας αφ' εσπέρας άλλοι δε τα ξημερώματα. Οι μεν πρώτοι διανυκτερεύουν στην κορυφή σε υπήνεμους χώρους, τις λεγόμενες «κοιμηθιές», οι δε άλλοι στο Οροπέδιο του Ομαλού απ' όπου ξεκινούν πριν από τα ξημερώματα για την κορυφή. Ολοι θα αμειφθούν πλουσιοπάροχα παρακολουθώντας τη θεία Λειτουργία στην υποβλητική αυτή Μητρόπολη της Δίκτης και απολαμβάνοντας μία Ανατολή Ηλίου πο θα τους μείνει αξέχαστη. Για να δώσοουμε κάποιο ενδεικτικό στοιχείο συμμετοχής σημειώνουμε ότι φέτος πάνω από 250 εορταστές ανέβηκαν στη Δίκτη οι δε εισπράξεις της εκκλησίας ξεπέρασαν τις 60.000 δρχ. Σημειώνουμε ότι όλες οι εισπράξεις διατίθενται για τις εργασίες επισκευής του ναού.

Θρύλοι και παραδόσεις της περιοχής

α) Αναζήτηση των «Αγιοκωνσταντινάτων»

Σύμφωνα με παλιά παράδοση οι προσκυνητές σε όλη τη διάρκεια της λειτουργίας σκαλίζουν το λιγοστό χώμα γύρω από το εκκλησάκι, ψάχνοντας να βρουν κάποιο «Αγιοκωνσταντινάτο». Εάν η προσπάθεια στεφθεί από επιτυχία, το εύρημα θεωρείται ότι φέρνει τύχη και αποτελεί περιζήτητο φυλακτό, ιδίως αν βρέθηκε την ώρα της ανάγνωσης του Ευαγγελίου.

Στα «Αγιοκωνσταντινάτα» αναγνωρίζονται, εκτός των άλλων και κάποιες υπερφυσικές θα λέγαμε ιδιότητες. Εάν π.χ. το νερό μέσα στο οποίο εμβαπτίστηκε ένα «Αγιοκωνσταντινάτο» χρησιμοποιηθεί για το ζύμωμα αλευριού χωρίς προζύμι, η ζύμη «ανεβαίνει» κανονικά. Οπως προαναφέραμε τα «Αγιοκωνσταντινάτα» είναι βυζαντινά ή Ενετικά νομίσματα, είδος τάματος των πιστών παλαιοτέρων εποχών, είναι δε περίεργο ότι μετά από τόσα χρόνια εξακολουθούν να βρίσκονται, παρά το συνεχές ανασκάλεμα της κορυφής. Κάθε χρόνο καμιά δεκαριά τυχεροί κατηφορίζοντας από την κορυφή μαζί με την έντονη συγκίνηση συναποκομίζουν και μια υλική μαρτυρία του προσκυνήματός των.

Θρύλοι σχετικοί με ορισμένα τοπωνύμια της περιοχής

Λίγο πριν φθάσουμε στην κορυφή, περίπου 300 μ. Ν.Δ. από την εκκλησία προς την πλευρά της Εργάνου, υπάρχει ένας μεγάλος και απότομος κρημνός γνωστός ως της «Κεράς το πήδημα» ή της «Κεράς το Πάτημα» και πιο πέρα ένα μικρό πλάτωμα γνωστό επίσης σαν «Του κοπελιού ο τόπος». Σύμφωνα λοιπόν με τον σχετικό θρύλο που διηγούνται οι κτηνοτρόφοι της περιοχής, κάποτε δύο γυναίκες ξεκίνησαν για να ανέβουν στην κορυφή καβάλα στα γαϊδουράκια τους, έχοντας στην αγκαλιά τους από ένα μωρό η κάθε μία. Λίγο πριν φθάσουν στην κορυφή και έχοντας ξεπεράσει τις μεγάλες δυσκολίες της ανάβασης, η μία έκανε το σημείο του Σταυρού και ευχαρίστησε τον θεό που την βοήθησε και έφθασε σώα και αβλαβής στον προορισμό της.

Συνέχεια στη σελ. 7

Προτάσεις του Δήμου Οροπεδίου Λασιθίου εις την περιφέρειαν Κρήτης

Γ1.2. Κατασκευή Λιμνοδεξαμενών χωρ/τος 5.5 εκατ. μ3

Οι εκτάσεις που μπορούν σήμερα να αρδευθούν στο Οροπέδιο ανέρχονται σε 22 χιλιάδες στρέμματα, ενώ με την εκτέλεση του Αναδασμού η έκταση αυτή θα αυξηθεί στα 23,2 χιλιάδες στρέμματα και η ποσότητα νερού που απαιτείται για την άρδευσή των ανέρχεται σε **8,9 εκατ. μ3.**

Με το δεδομένο ότι η παροχή των πηγαδιών που χρησιμοποιούνται και σήμερα, ανέρχεται σε **2,7 εκατ. μ3** και η χωρητικότητα της υπάρχουσας Λιμνοδεξαμενής είναι **0,7 εκατ. μ3,** η ποσότητα νερού που πρέπει να εξασφαλισθεί με το σύστημα των λιμνοδεξαμενών για την ομαλή άρδευση των εκτάσεων, ανέρχεται σε **5,5 εκατ. μ3.**

Πρόταση - Αίτημα

Να ενταχθεί στο ΠΕΠ Κρήτης η δημιουργία νέας Λιμνοδεξαμενής ή Λιμνοδεξαμενών χωρητικότητας **5,5 εκατ. μ3** νερού προϋπολογιζόμενου κόστους **6,8 δισ. δρχ.** λαμβανομένου σοβαρά υπ' όψη ότι η εξασφάλιση των αναγκαίων ποσοτήτων νερού για την ομαλή άρδευση των εκτάσεων είναι προϋπόθεση για την εκτέλεση του αναδασμού.

Γ1.3. Ανάπτυξη Αρδευτικών Δικτύων

Η διανομή του νερού από τις λιμνοδεξαμενές προς τις αρδευόμενες εκτάσεις, προϋποθέτει την ανάπτυξη αρδευτικών δικτύων προϋπολογιζόμενου μήκους 250 χιλιομέτρων.

Πρόταση - Αίτημα

Στο ΠΕΠ Κρήτης είναι ανάγκη να ενταχθεί η ανάπτυξη Αρδευτικών Δικτύων για την κάλυψη όλων των γεωργικών κλήρων που θα προέλθουν απο τον αναδασμό, εκτιμούμενου μήκους 250 χιλ/τρων και κόστους **1,8 δισ. δρχ.**

Συνέχεια από τη σελίδα 1

Προτεινόμενα υπό του Δημάρχου έργα:

1) Εκπαίδευσις	*280.000.000*
2) Βιβλιοθήκη	*40.000.000*
3) Μεταφορές	*1.610.000.000*
4) Ενέργεια	*1.150.000.000*
5) Γεωργία (αναδασμός)	*2.500.000.000*
6) Λιμνοδεξαμενές	*6.800.000.000*
7) Αρδευτικά δίκτυα	*1.800.000.000*
8) Φράγμα Χαυγά	*2.500.000.000*
9) Εκθετήριον αγροτ. προϊόντων	*430.000.000*
10) Μονάδα ερεύνης πολλαπλασιαστικού υλικού	*250.000.000*
11) Βιδιανικός κήπος	*50.000.000*
12) Αναβάθμησις Γεωργικού δυναμικού	*80.000.000*
13) Αναδασώσεις	*70.000.000*
14) Δημιουργία δασικού χωριού	*250.000.000*
15) Προώθησις κτηνοτροφίας (αφήνεται εις την διάθεσιν της περιφέρειας να εκτιμήσει το απαιτούμενον ποσόν).	
16) Βιομηχανία	*25.000.000*
17) Τουρισμός	*80.000.000*
18) Στάσεις	*75.000.000*
19) Βελτίωσις παρεχομένων τουρ. υπηρεσιών	*20.000.000*
20) Ανάπτυξις-προβολή τουριστ. προορισμών	*150.000.000*
21) Διαμόρφωσις τουριστ. καταλυμάτων	*140.000.000*
22) Ανάπλασις οικισμών περιοχής	*500.000.000*
23) Υγεία-Πρόνοια	*90.000.000*
24) Παιδικοί σταθμοί	*25.000.000*
25) Διατήρησις μνημείων	*600.000.000*
26) Παραδοσιακά επαγγέλματα	*155.000.000*
27) Περιβάλλον	*216.000.000*
28) Αποχέτευσις	*2.970.000.000*
29) Σκληρά απορρίμματα	*5.000.000*
30) Πολεοδομική οργανική χωροταξία	*280.000.000*

Ανάπτυξις ορεινών όγκων Οροπεδίου

1) Οπωροκηπευτικά	*450.000.000*
2) Παραγωγή τουριστικών προϊόντων	*25.000.000*
3) Ιχθυοτροφία	*400.000.000*
4) Βατότης αγροτικών οδικών δικτύων	*130.000.000*
5) Ξενώνες	*150.000.000*
6) Οικία οπλαρχηγού Καζάνη	*20.000.000*
7) Μιτάτα	*87.500.000*
8) Πολιτιστικό-συνεδριακό κέντρο Κεφάλας	*1.200.000.000*
9) Ανάδειξις αρχαιολογικών χώρων	*80.000.000*
10) Αποκατάστασις κτιρίων	*80.000.000*
11) Στάσεις τουριστών. Περιβαλλοντικές πληροφορίες	*140.000.000*
12) Οδική σήμανσις	*2.000.000*
	24.905.500.000

Αυτά λοιπόν είναι τα προτεινόμενα έργα και τα αντίστοιχα κονδύλια που κατά την εκτίμησιν του κ. Δημάρχου απαιτούνται δια την εκτέλεσιν των 25 περίπου δις χωρίς τις δαπάνες για τη κτηνοτροφία.

Δεν πιστεύω να υπάρχει κανείς που να διαφωνεί να γίνουν όλα αυτά τα έργα ή τουλάχιστον εκείνα που δεν βλάπτουν το περιβάλλον όπως λ.χ. όλη αυτή τη γεωργοκτηνοτροφική ορεινή οδοποιΐα η οποία δεν γνωρίζω αν θα ωφελήσει την επικοινωνία και τους γεωργοκτηνοτρόφους, είναι βέβαιον όμως ότι θα επεκτείνει και διευρύνει τον χώρον και το πεδίον δράσεως της ευγενούς τάξεως των λαθροθηρών οι οποίοι εξοπλισμένοι με τα σύγχρονα 4Χ4, τους εκτυφλωτικούς προβολείς των 1.000.000 κηρίων και με τα άλλα σύνεργά των θα αφανίσουν παν ίχνος ζωής και από τα μέρη αυτά. Ή τα μιτάτα που θα γίνουν παρατηρητήρια.

Ποιός θα πηγαίνει φερ' ειπείν στη μάντρα του Πλατονικόλη στον Περιστερά ή στο μιτάτο του Σπανομανώλη στον Κοτσιφόπρινο και τι θα παρατηρεί από εκεί. Όσο πιο πολλά μέρη αφήσουμε αγνά αμάλαγα χωρίς προσβάσεις εις τον τουρισμό τόσον το καλλίτερον δια την φύσιν μας.

Εγώ βέβαια είμαι πολύ δύσπιστος αν θα γίνει τίποτα από αυτά θεωρώ ότι είναι προεκλογικά πυροτεχνήματα των πολιτικών.

Αυτό το συνεδριακόν κέντρον της Κεφάλας με τις πισίνες ποίον θα ωφελήσει. Ποιός θα πηγαίνει να συνεδριάζει και να μπανιαρίζεται εκεί. Ή μήπως θα έρχονται ξένοι από άλλες επαρχίες να συνεδριάζουν. Αλλά δεν θα έχουν αυτοί τα δικά τους συνεδριακά και πολιτιστικά κέντρα;

Και επ' ευκαιρία να σημειώσω εδώ ότι στο Δημαρχιακό κατάστημα υπάρχει η ωραία αλλά αναξιοποίητος ως μη εξοπλισμένη αίθουσα πολλαπλών χρήσεων η οποία αντί ευτελούς ποσού θα μπορούσε να λειτουργήσει ως θέατρον, να μπορούν οι δημότες να δουν μια καλή θεατρική παράσταση από τους ντόπιους θιάσους ή από τους θιάσους που κατεβαίνουν εις το Ηράκλειον, ως αίθουσα προβολών, να δουν μια καλή κινηματογραφική ταινία ή ως αίθουσα διαλέξεων, να ακούσουν την ανάπτυξιν ενός ενδιαφέροντος θέματος και δι' άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Είχαμεν παρακαλέσει τον κ. Νομάρχην και προφορικώς αλλά και από την παρούσαν στήλην αλλά ο κος Νομάρχης είναι πάραπολύ απασχολημένος με την μέριμνάν του δια τις άλλες κεντρικές επαρχίες και δεν του μένει δυστυχώς καιρός να ασχοληθεί με την περιφέρεια του νομού του το Λασίθι, και μάλιστα με το αστείον θέμα της ψυχαγωγίας και του πολιτισμού των ορεσιβίων κατοίκων του.

Ιδού λοιποί στάδιον δόξης λαμπρόν δια να ασχοληθεί ο κύριος Δήμαρχος στον οποίο θα θυμίσω την συμβουλή που έδιδε ο γερο-Καραμανλής εις τους Υπουργούς του: Να ασχολούνται με μια δουλειά, με ένα έργον με όλην την ορμήν των κι άμα το τελειώνουν ολοσχερώς να αρχίζουν ένα άλλο.

Εμείς θα θεωρήσωμεν τον κ. Δήμαρχον και το συμβούλιόν του επιτυχόντας εάν φερ' ειπείν αντικαταστήσουν τα εφθαρμένα δίκτυα των οικισμών και τα τροφοδοτήσουν με επαρκές και καθαρό νερό. Ή εάν τώρα που βοηθούν και οι συγκυρίες αφού συνδιάζεται το αποχετευτικόν δίκτυον με το έργον του Φράγματος του Αποσελέμη που είναι ενδεχόμενον να γίνει, μπορέσουν να αρχίσουν και να παραδόσουν προς χρήσιν το αποχετευτικόν δίκτυον της επαρχίας. Μόνον με αυτό το ένα έργον θα τους θεωρήσωμεν επιτυχόντας και θα τους ανταμείψωμεν. Όμως εγώ θα το πω πάλιν, είμαι απαισιόδοξος και πολύ λυπημένος γιατί βλέπω ότι ο ωραίος τόπος μας βαδίζει με βήμα γοργό στη ρημαγή και στην εγκατάλειψιν και η κατάστασις αυτή δυστυχώς δεν είναι αναστρέψιμος.

Ό,τι και να γίνει στο Λασίθι κανείς απ' αυτούς που έφυγαν δεν πρόκειται να επαναπατρισθεί. Μόνον εμείς οι γέροντες θα επανακάμψωμεν, ή θα μας φέρουν, όταν προαισθανθούμε το τέλος του βίου μας να αποθάνωμεν όπως οι ελέφαντες εις τα μυστικά και απομεμακρυσμένα και ήσυχα νεκροταφεία των.

Ένα φωτάκι όμως τρεμοσβήνει εις τον σκοτεινόν ορίζοντα. Μια αμυδρά ελπίς είναι οι ελάχιστοι νέοι άνθρωποι που γεννώνται εις τον τόπον μας. Αυτοί πρέπει να είναι ο στόχος. Αυτοί να παραμείνουν, να μη φύγουν. Να αποτελέσουν την μαγιάν των νέων εποικιστών από την οποίαν θα ξαναγεμίσει ανθρώπους το Λασίθι. Αυτούς τους νέους πρέπει να τους προσέξωμε, να τους φροντίσωμε, να τους δημιουργήσωμε τις προϋποθέσεις, τις ανθρώπινες συνθήκες διαβιώσεως, να τους κανακέψωμε όπως ο ατυχήσας βοσκός που έχασε το ποίμνιόν του φροντίζει και μεριμνά για τα έμπολα τα οποία μαζεύει ένα-ένα και μ' αυτά σιγά σιγά ξαναφτιάχνει το κοπάδι του.

Σημείωσις: *Έμπολο=εμβόλιον*

Ο Πρόεδρος του ΚΡΟΝΟΥ
ΕΜΜ. Ν. ΣΠΑΝΑΚΗΣ
Παιδίατρος

Στους Ορεινούς όγκους του Οροπεδίου υπάρχουν πλείστα τόσα Μητάτα (πρόχειρα τυροκομεία) που εχρησιμοποιούντο από τους κτηνοτρόφους μέχρι και τη δεκαετία 1970 για διαμονή τους και για επεξεργασία του γάλακτος με πρόχειρα μέσα.

Σήμερα με τη λειτουργία των σύγχρονων τυροκομείων και τον εκσυγχρονισμό της ποιμενικής κτηνοτροφίας τα Μητάτα έχουν εγκαταλειφθεί και εύκολα μπορούν να μετατραπούν σε καταφύγια ακόμα και πρόχειρα καταλύματα.

Ακόμα επισημαίνεται η ανάγκη εγκατάστασης παρατηρίων σε επίκαιρα σημεία των ορεινών όγκων της περιοχής του Οροπεδίου ικανά να δημιουργήσουν τη δυνατότητα φωτοθέασης στους θιασώτες του περιγητητικού τουρισμού και όχι μόνο.

Συνοπτική Περιγραφή του Εργου

Εικάζεται ότι απαιτείται η μετατροπή και αναπαλαίωση 25 Μητάτων και η δημιουργία 25 νέων παρατηρητηρίων στο κυκλικό ορεινό σύμπλεγμα του Οροπεδίου.

Προϋπολογισμός Δαπάνης .....87.500.000 δρχ.

α) Μετατροπή Μητάτων .....25 X 2.000.000

β) Δημιουργία Παρατηρητηρίων .....25 X 1.500.000

Φορέας του Εργου: Δήμος Οροπεδίου Λασιθίου

3.2.4. ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ - ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Σκοπιμότητα του Εργου

Μεταύ των χωριών Αγίου Γεωργίου και Αγίου Κων/νου Οροπεδίου εκτείνεται ο ορεινός όγκος Κεφαλά που δεσπόζει σχεδόν του κέντρου του Οροπεδίου σε υψόμετρο 1.075 μέτρων περίπου, με ανοιχτό ορίζοντα προς ολόκληρο το Οροπέδιο. Στην κορυφή του όγκου τούτου, που είναι προσπελάσιμη αφού ήδη έχει ανοιχθεί στενός αγροτοδασικός δρόμος που χρειάζεται διαμόρφωση, βρίσκεται το ερημικό εξωκλήσι του Τιμίου Σταυρού σε πανοραμική θέαση.

Ολόκληρη η περιοχή στερείται μιας τέτοιας υποδομής, ως η προτεινόμενη ικανή να καλύψει ανάγκες Ορειβατικού, Πολιτιστικού και Συνεδριακού Τουρισμού. Στην κορυφή του Ορεινού τούτου Ογκου δεσπόζει η δημιουργία του προτεινόμενου έργου που με την προσφορά ποιοτικά αναβαθμισμένων υπηρεσιών, σε συνδιασμό με τις κλιματολογικές συνθήκες και τη μοναδικότητα του φυσικού τοπίου της περιοχής θα αποτελέσει ένα καινούργιο τουριστικό προορισμό, ενώ θα παίξει καθοριστικό ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία που χρειάζεται ο τόπος.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΗΠΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

3.1. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝ ΟΡΕΙΝΩΝ ΑΓΡΟΤΟΔΑΣΙΚΩΝ ΟΔΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΝΕΩΝ ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΕΙΝΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

Σκοπιμότητα του Εργου

Στους ορεινούς όγκους που περιβάλλουν το Οροπέδιο κατά καιρούς έχουν διανοιχθεί οι παρακάτω αγροτοδασικοί δρόμοι:

α) Χώνος - Τσούλι μνήμα, μήκους 4,5 περίπου χιλιομέτρων, που καταλήγει σε πανοραμική θέα προς τη δυτική πλευρά τουΟροπεδίου.

β) Πλάτη - Αφέντης μήκους 7,5 περίπου χιλιομέτρων, με κατάληξη την κορυφή του Αγίου Πνεύματος σε υψόμετρο 1.588 μ. και πανοραμικότατη θέα.

γ) Μαγουλάς - Μάχα, μήκους 6,5 περίπου χιλιομέτρων και υψόμετρο 1.380μ.

δ) Καμινάκι - Παράσυρτα, μήκους 8 περίπου χιλιομέτρων.

ε) Αγ. Γεώργιος - Λιμνάκαρος, μήκους 6 περίπου χιλιομέτρων, με φόντο τη Τζίβη και το βαρσάμι με υψόμετρο 1.664 και 1.545 αντίστοιχα.

ζ) Μαρμακέτω - Πρινά, μήκους 4 περίπου χιλιομέτρων και υψόμετρο 1.325 μ.

η) Τζερμιάδω - Νήσιμος, μήκους 4,5 χιλιομέτρων και φόντο τη Σελένα υψόμετρο 1.559 μ.

Με άξονες τα παραπάνω βασικά οδικά δίκτυα που αναπτύσσονται στο ορεινό σύμπλεγμα του Οροπεδίου, σε τοπία ασύγκριτης γραφικότητας και ομορφιάς, μπορούν να αναπτυχθούν φυσιολατρικές διαδρομές και μονοπάτια με τις αναγκαίες ενδιάμεσες υποδομές και διασυνδέσεις, για την αξιοποίηση ορεινών τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, υποδομές που μπορεί να είναι, η δημιουργία πρόχειρων έστω στάσεων θέασης και αναψυχής παρατηρητήρια και ορειβατικά καταφύγια στις απολήξεις των νέων αυτών διαδρομών, δημιουργία Κέντρου Ορειβασίας κ.λπ.

Η ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΙΟΛΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Συνέχεια από τη σελ. 3

Ο ΑΛ - Ζαζαρί, Αραβας μηχανικός, στα μέσα του 12ου αιώνα συνέγραψε το έργο του "Πραγματεία περί αυτομάτων", το οποίο αποτελεί ουσιαστκά μι α επιτομή των τεχνικών γνώσεων του Ισλάμ. ΑΠό τις καινοτομικές μηχανές τις οποίες παρουσίασε, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι προσπάθειές του για τη βελτίωση της απόδοσης των αντλητικών μηχανών. Από αυτές αξίζει να αναφερθούν οι προσπάθειες εκμηχάνισης τουσαντούφ με ζωϊκη ενέργεια και η εισαγωγή του συστήματος διωστήρα - στροφάλου (μπιέλα - μανιβέλα), το οποίο θα εφαρμοοστεί και θα διαδοθεί τρείς αιώνες αργότερα στην Ευρώπη, την περίοδο της Αναγέννησης από τον Φραντσέσκοο ντι Τζιόρτζιο Μαρτίνι. Με το σύστημα αυτό επιτεύχθηκε η μετατροπή της περιστροφικής κίνησης σε παλινδρομική και αντιστρόφως και εφαρμόστηκε στην ανέμη, στον όρνο, στο υδροπρίονο και στην αναρροφητική - πιεστική αντλία.

Η εμφάνιση και η εξάπλωση των ανεμόμυλων στον Ελλαδικό χώρο έγινε τον12ο ή 13ο αιώνα μ. Χ. στη Ρόδο, στην Κρήτη και στον υπόλοιπο νησιώτικο χώρο. Ειδικότερα στην Κρήτη κατά τη Βενετοκρατία εμφανίζονται για πρώτη φορά σε γραπτές μαρτυρίες (πηγές, χάρτες) ανεμόμυλοι για την άλεση σιτηρών. Στο πολεοδομικό διάγραμμα του Χάνδακα από τον Werdmuller διακρίνεται μεγάλο μυλοτόπι στον προμαχώνα του Αγ. ΑΝδρέα, στο ΒΔ τμήμα της πόλης. Στην επαρχία Λασιθίου υπήρχαν ανεμόμυλοι αρχικά στη θέση Ζάρωμα, δυτικά του χωριού Μέσα Ποτάμοι, με φτερωτές από ψάθα, οι οποίοι λειτουργούσαν ως το 1867, οπότε και καταστράφηκαν από τους Τούρκους (σημ.9) . Στο τέλος του 19ου αιώνα μεταφέρθηκαν στη θέση Ασφεντάμι, βορειοδυτικά του χωριού Τζερμιάδω, οπότε άρχισε η χρήση του πανιού και αργότερα συγροτήθηκε το καλύτερο μυλοτόπι της Κρήτης στο Σελί της Αμπέλου. Οι ανεμόμυλοοι της Κρήτης ήταν συνήθως μονόκαιροι (κυκλικοί ή πεταλόσχημοι), με την κατεύθυνση του άξονα στραμμένη κυρίως βορειοδυτικά.

Η εμφάνιση και η ραγδαία εξάπλωση του αντλητικού ανεμόμυλου στο οροπέδιο του Λασιθίου στα τέλη του 19ου αιώνα αποτελεί συνάρτηση πολλών και ποικίλων παραγόντων. Η παράδοση και η τεχνογνωσία σε ότι αφορά τους ανεμόμυλους και την αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας ήταν ιδιαίτερα ανεπτυγμένη στην περιοχή, ενώ η γεωμορφολογική σύσταση του οροπεδίου, με πλούσιο υπόγειο υδάτινο ρίζοντα, απαιτούσε επιτακτικά την εξεύρεση λύσεων. Η άντληση του νερού γινόταν ως τότε με το γεράνι, "τη ζυγοστατική δοκό δι αντιβάρου", εργασία κοπιαστική και όχι ιδαίτερα αποδοτική. Το γεράνι (πρβ. σαντούφ, αρχ. κηλώνειν, ιμόνιον, ιταλ. mazzacavallo), χρησιμοποιείτο ευρύτατα στα οροπέδρο του Λασιθίου. Αποτελείται από τον στυλο, κορμό δένδρου, οοποίος καταλήγει σε δύο σκέλη (διχάλη), την αντένα, επίμηκες ξύλο που στερεώνεται στη διχάλη του στύλου και υψώνεται έτσι ώστε να βρίσκεται πάνω από το πηγάδι, και την ντοντόνα, μεγάλη πέτρα στην άκρη της αντένας, η οποία την κρατά ψηλά. Η ανύψωση (εν προκειμένω η άντληση νερού) επιτυγχάνεται μέσω της βουρλιάς, χοντρού σ χοινιού από το οποίο κρέμεται η ντενέκα (δοχείο). Η αντένα στερεώνεται στη διχάλα με την περόνα, η οποία της επιτρέπει να κινείται ζυγοστατικά με τη χρήση του αντίβαρου (ντοντόνα). Ο απλός αυτός ανυψωτικός μηχανισμός λειτουργεί με τον νόμο της βαρύτητας. Η ντενέκα κατεβαίνει στο στομιο του πηγαδιού από το οποίο γεμίζει νερό. Καθώς το αντίβαρο (ντοντόνα) ειαι ελαφρώς βαρύτερο, η ζυγοστατική δοκός (αντένα) ανεβαίνει προς τα πάνω. Το νερό κατόπιν συγκεντρώνεται σε κτιστή δεξαμενή για να χρησιμοποιηθεί για πότισμα.

Η εισαγωγή των αντλητκών ανεμόμυλων οφείλεται κυρίως στο εφευρετικό και ανήσυχο πνεύμα ενός ξυλουργού, του Εμμ. Παπαδάκη ή Σπιρτοκούτη απόο το Ψυχρό (σημ.10), ο οποίος συνδύασε τον κινητικό μηχανισ μό του ανεμόμυλου (ορθά, φτερωτή, αξόνι) με την κλασική αναρροφητική αντλία. Οι πρώτιαντλητικοί ανεμόμυλοιήταν κτιστοί, μονόκαιροι και βασίζονταν στην τεχνογνωσία των ανεμόμυλων για τη μετατροπή της κινητικής ενέργειας του ανέμου σε μηχανική. Ο Σπιρτοκούτης εισήγαγε επίσης και τον βοηθητικό μηχανισμό περιστροφής

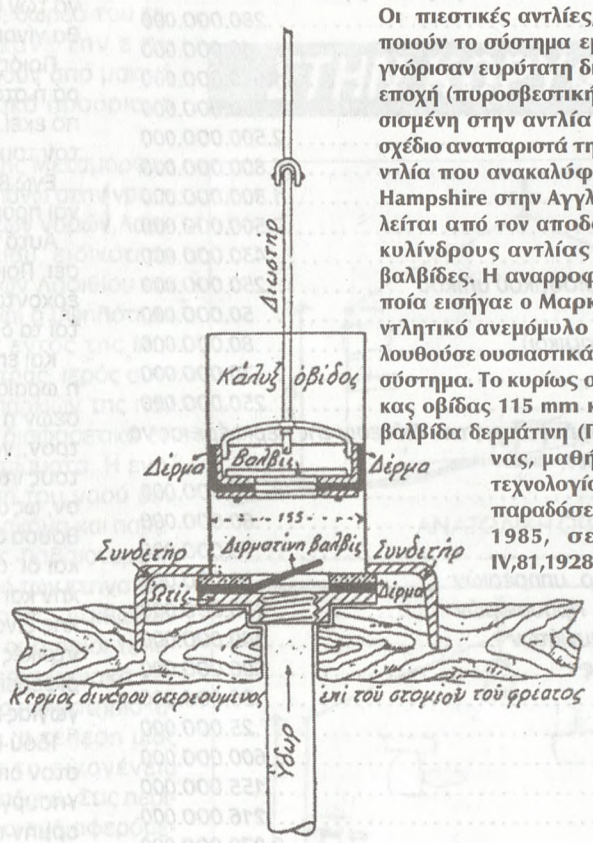

Οι πιεστικές αντλίες, οι οποίες χρησιμοποιούν το σύστημα εμβόλου - κυλίνδρου, γνώρισαν ευρύτατη διάδοση στη ρωμαϊκή εποχή (πυροσβεστική αντλία Ηρωνα, βασισμένη στην αντλία του Κτησίβιου). Το σχέδιο αναπαριστά την ξύλινη ρωμαϊκή αντλία που ανακαλύφθηκε στο Silchester, Hampshire στην Αγγλία, η οποί α αποτελείται από τον αποδοχέα (σωλήνα), δύο κυλίνδρους αντλίας και τις δερμάτινες βαλβίδες. Η αναρροφητική αντλία την οποία εισήγαε ο Μαρκοστεφανής στον αντλητικό ανεμόμυλο του Λασιθίου, ακολουθούσε ουσιαστικά το δεδομένο τεχνικό σύστημα. Το κυρίως σώμα της ήταν κάλυκας οβίδας 115 mm και η αναρροφητική βαλβίδα δερμάτινη (Πηγή: Α. Δημαρόγωνας, μαθήματα ιστορίας της τεχνολογίας πανεπιστημιακές παραδόσεις, τόμος 1, Πάτρα, 1985, σελ.290-ΕΡΓΑ, Ετος IV,81,1928, σελ.243)

του άξονα του μύλου προς την κατεύθυνση του ανέμου, τις κουλούρες (σημ. 11).

Η εξέλιξη και η εξάπλωσή του οφείλεται σε έναν μαθητευόμενο τεχνίτη του Σπιρτοκούτη, τον Στέφανο Μαρκάκη από το χωριό Φαρσάρω, ο οποίος ήταν γνωστός και ως Μαρκοστεφανής. Οι καινοτομίες τις οποίες εισήγαγε αφορούσαν τα υλικά δομής του σώματος και της φτερωτής του αντλητικού ανεμόμυλου (αντικατέστησε τον κτιστό σκελετό με σιδερένια κατασκευή), την προσθήκη του τιμονιού (τριγωνική επιφάνεια από λεπτή λαμαρίνα στην ουρά του μύλου, η οποία τον διατηρεί αυτόματα και σταθερά προς την κατεύθυνση του ανέμου) και την κατασκευή δικής του αναροφητικής αντλίας από κάλυκες οβίδας μεγαλύτερου διαμετρήματος από την α μειρκανικού τύπου (σημ.12), η οποία εισαγόταν ως τότε. Αναλυτικά ο αντλητικός ανεμόμυλος του Μακροστεφανή (σημ.13) αποτελείτο από τον πυλώνα (ορθά, σε σχήμα τεταγωνικής πυραμίδας, ύψους 5-8μ.) τα ιστία (φτερωτή, με διάμετρο 8μ.) τον στροφαλοφόρο άξονα, το πηδάλιο, τη στεφάνη οριζόντιας περιστροφής (κουλούρα) και την αντλία. Δευτερεύοντα βοηθητικά μηχανικά στιχεία, όπως οι λεόντες και ο διωστήρ, συμπληρώνουν τον κινητικο μηχανισμό. Ο στροφαλοφόρος άξονας συνδέεται με τον διωστήρα και μεταδίδει τη μηχανική κίνηση στην αντλία, ενώ στηρίζεται στους λέοντες, οι οποίοι καταλήγοντας στο πηδάλιο μέσω της στεφάνης περιστροφής προσανατολίζουν τη φτερωτή προς την κατεύθυνση του ανέμου.

Η αντλία αποτελείται από κάλυκα οβίδας 115 mm, από τον οποίο έχει αφαιρεθεί η κάψουλα, το έμβολο, το οποίο κινείται παλινδρομικά, καθώς δέχεται τη μηχανική ενέργεια μέσω του διωστήρα, και τον σωλήνα αναρόφησης. Ο κάλυκας στερεώνεται πάνω στο στόμιο του σωλήνα αναρρόφησης με σιδηροούς συνδετήρες, οι οποίοι συναρτώνται σε ξύλινο σταθερό υποστήριγμα, κορμό δένδρου, το οποίο τοποθετείται στο στόμιο του πηγαδιού. Η στεγανότητα επιτυγχάνεται με δέρμα, το οποιο λειτουργεί ως αναρροφητική αντλία. Η αναρροφοητική αντλία του Μαρκσοοστεφανή περτερούσε της αντίστοιχης αμερικανικής τόσο ως προς το κόστος αγοράς και κατασκευής (μόνο 3-5 χιλ. δρχ. μαζί με τον πυλώνα) όσο και ως προς την α πόδοσήτης. Ο κρητικός αντλητικός ανεμόμυλος με τους οκτώ βραχιόνές του ανέπτυσσε μεγάλη περιφερειακή ταχύτητα και συνακόλουθη ισχύ, με αποτέλεσμα, ως αδρανέστερος, να λειτουργεί καλύτερα από τον Αμερικανικό σε ισχυρούς ανέμους (σημ.14). Τα πλεονεκτήματά του αυτά συνέβαλαν στη ραγδαία εξάπλωση του στο οροπέδιο του Λασιθίου, στα Μάλια και σε μερικά χωριά της επαρχίας Πεδιάδος και του Μεραμπέλλου.

Το "θαύμα των ανεμόμυλων του Λασιθίου" απασχόλησε τον ημερήσιο τύπο (Εστία 14/7/1928) και τα επιστημονικά περιοδικά της εποχής των αρχών του αιώνα, δίνοντας έμφαση στη δυνατότητα εκμετάλλευσης των ήπιων μορφών ενέργειας σε μεγάλη κλίμακα για την κάλυψη άλλων αναγκών (ηλεκτροφωτισμό, αποξήρανση ελών, άρδευση κ.α.) συγκρίνοντας το Λασίθι με αντίστιχα παραδείγματα της Ολλανδίας.

Σήμερα το Εργαστήριοο Αιολικής Ενέργειας του ΤΕΙ Ηρακλείου προσπαθεί να ακολουθήσει τα βήματα των πρώτων τοπικών τεχνουργών και "να αναπτύξει μία ολοκληρωμένη τεχνογνωσία αιολικών συστημάτων στο τεχνικοοικονομικό και κλιματολογικό περιβάλλον της Κρήτης". Το πρώτο αιολικό πάρκο της Ελλάδας στην Κρήτη αποτελεί τη συνέχεια μίας μακράς παράδοσης η οποια φθάνει ως τον Δαίδαλο και τον Ικαρο.

Η πολιτισμική κληρονομιά του οροπεδίου του Λασιθίοου συντίθεται επίσης από τα διάσπαρτα αρχαιολογικά μνημεία (ιερό κορυφής στο Καρφί, Δικταίον Αντρο, σπήλαιο της τραπέζας ή Κρόνιο, βυζαντινές εκκλησίες, παραδοσιακοί οικισμοί κ.α.) τα τεχνικά έργα των Ενετών για την αποστράγγιση του βαλτώδους κάμπου αλλάκαι νεώτερα μνημεία (Πολυτεχνείο Καμπάνη στο Ψυχρό, Μουσεία). Η ενεργή προστασία της κληρονομιάς αυτής απαιτεί τη συνολική θεώρηση **του οροπεδίου ως πολιτισμικού τοπίου,** η οποια θα λαμβάνει υπόψη τον πολυσχιδή χαρακτήρα του (φυσικό περιβάλλον, δομημένος χώρος, τεχνικά επιτεύγματα), τα ποικίλα αναπτύγματά του στον χώρο (τεχνικά έργα Ενετών, παλαιότερα μυλοτόπια στις θέσεις Ζάρωμα, Ασφεντάμι, παραδοσιακοί οικισμοί,ξερολιθικάκτισματα, μνημεία) και τον ενοποιητικό ρόλο του οροπεδίου. Με βάση τους παραπάνω άξονες, μία ισυχρή προοπτική καθολικής αξιοποίησης της προβιομηχανιής κληρονοομιάς και του εποικοδομήματός της είναι η δημιουργία ενός ανοικτού υπαίθριου μουσείου (open ari museum). Γιατί το τοπίο δεν προσφέρει από μόνο του συνεκτικές αφηγήσεις της ιστορίας και του πολτισμού του, αλλά χρειάζεται ένα οοργανωμένο πρόγραμμα, ώστε να αναδειχθούν τα ποικίλα πολιτισμικά αναπτύγματά του, οι παραγωγικές διαδικασίες και οι συσχετισμοί τους στο χώρο και η δημιουργική δράση του ανθρώπου σε αυτό.

Οι στόχοι ενός προγράμματος ανάδειξης και προστασίας της κληρονομιάς του οροπεδίου θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την ανάπτυξη ήπιων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού αλλά και τον περιβαλλοντικό και χωροτακτικό σχεδιασμό των δραστηριοτήτων αυτών (οικομουσείο, εναλλακτικές μορφές τουρισμού), με στόχο την ομαλή ανάπτυξη και προστασία της περιοχής.

Την παρούσαν λαμπρή μελέτη δημοσιευμένην εις το περ. CORPUS του αρχαιολόγου ΜΙΚΕΛΑΚΗ ΜΑΝΟΥ μας απέστειλε από το Ηράκλειο ο δικηγόρος Εμμ. Μ. Τσικαλάς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

(1) Ahmad - Hassan and Donald R. Hill: ISLAMIC TECHNOLOGY, AN ILLUSTRATED HISTORY, Cambirdge University Press, 1986, σελ.37-55

(2) AN ENCYCLOPEDIA OF THE HISTORY OF TECHNOLOGY, edited by Ian Mc Neil, Routledge, London, 1990, σελ.245-260

(3) B. Jacomy: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ, Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ιδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 1990

(4) J. Alfrey ÆT. Putnam: Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ, Πολιτιστικοο Τεχνολογικό ιδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 1992

(5)Ανδρέας Δημαράγκονας: ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ, Πανεπιστημιακές παραδόσεις Πάτρα 1985.

(6)F. Russo: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ", Πολιτιστικό τεχνλογικόο Τοΐδρυμα ΕΤΒΑ, σελ.368-9

(7)Ζαφείρης Βάοος _ Στέφανος Νομικός: Ο ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΣ ΣΤΙΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ, Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα

(8)Θ. Μοιρόπουλος: ΟΟ ΑΝΕΜΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ, ΜΕΓΑΛΗ ΠΗΓΗ ΑΣΤΕΙΡΕΥΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΘΗΝΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, ΑΙ ΑΝΕΜΑΝΤΛΙΑΙ ΤΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣΗ, Εργα, 81

(9)Jean Labadie: Ο ΑΝΕΜΟΟΣ ΑΚΕΝΩΤΟΟΣ ΠΗΓΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΝΕΜΟΜΥΛΟ ΕΙΣ ΤΟΟ ΑΝΕΜΟΟΚΙΝΗΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ, Εργα 76

(10) Στ. Σπανάκης: ΤΟ ΛΑΣΙΘΙ ΚΑΙ ΟΙ ΜΥΛΟΙ ΤΟΥ, Αμάλθεια, Ιούλις - Δεκέμβριος 1973, σελ.257-273

(11)ΤΟ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΑΝΕΜΟΜΥΛΩΝ ΤΟΥ ΛΑΣΙΘΙΟΥ, Εστία 14/7/1928

Η εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Χριστού στην κορυφή "Αφέντης" της Δίκτης

Συνέχεια από τη σελ. 4

Η άλλη γυναίκα στράφηκε προς τον γάιδαρό τους τον ευχαρίστησε και του είπε να είναι καλά εκείνος που την ανέβασε στην κορυφή. Τη στιγμή εκείνη όμως ένας φοβερός ανεμοστρόβιλος φύσηξε γκρέμισε τη γυναίκα και εκείνη από το ζώο και παρέσυρε το μωρό της πιο μακριά. Από τότε ο γκρεμνός εκείνος πήρε το όνομα «Της Κεράς το πήδημα» ή «Της Κεράς το πάτημα» και το πλάτωμα που βρέθηκε το μωρό «Του κοπελιού ο τόπος». Σύμφωνα με άλλες πληροφορίες τα τοπωνύμια είναι «Της Κεράς ο Πόρος», «Το πάτημα του Καβαλάρη» και «Του κοπελιού ο τόπος».

Ο θρύλος αυτός με την παραλλαγή του ασφαλώς σχετίζεται με το φυσικό φαινόμενο που παρατηρείται στο σημείο αυτό, τον πολύ δυνατό άνεμο που πολλές φορές φυσά εκεί. Σχετική εμπειρία δοκίμασε η ομάδα μας κατά την άνοδό μας στην κορυφή του Αυγούστου '90.

γ) Τα σιδεροκάμινα ή χρυσοκάμινα

Λίγο πιο πάνω προς τη μεριά της Εργάνου (Μινωϊκό φρούριο στον δρόμο που συνδέει το Οροπέδιο Λασιθίου με το Κατωφύγι, ακούγεται το τοπωνύμιο «Σιδηροκάμινα» ή «Χρυσοκάμινα». Την ονομασία αυτή την πήρε η περιοχή από κομμάτια ημικατεργασμένου μεταλλεύματος που συναντώνται και σήμερα εκεί. Σύμφωνα με την παράδοση εδώ γινότανε επεξεργασία μεταλλεύματος για την παραγωγή σιδήρου ή χρυσού.

Επισκευές της εκκλησίας

Η παλιά εκκλησία ήτο κτισμένη με ξερολιθιά και δεν διέφερε αρχιτεκτονικά από τα κοντινά μιτάτα. Στα μέσα περίπου της δεκαετίας του '30 με πρωτοβουλία των Κρασάνηδων (μεγάλης οικογενείας κτηνοτρόφων του Αγίου Γεωργίου) έγινε μία επισκευή της εκκλησίας και στερεώθηκε η κτιστή στέγη με τσιμεντένια ψευτοταράτσα.

Τα τελευταία χρόνια όμως επειδή η ψευτοταράτσα της στέγης είχε υποστεί ζημιές αποφασίστηκε να γίνει μία νέα επισκευή του ναΐσκου. Ετσι το 1986 με απόφαση των εορταστών συστάθηκε υπό την αιγίδα του Συνδέσμου Λασιθιωτών Ηρακλείου «Το Οροπέδιο» μια άτυπη Επιτροπή Επισκευής του ναού στην οποία μετείχαν οι κ.κ.: Χρήστος Φαρσάρης, τότε πρόεδρος του Συνδέσμου, Δημ. Στεφανάκης, Ανωτ. Αξ/κος της Αστυνομίας, Γ. Τσουκάκης, Αξ/κός της Αστυνομίας, Εμμ. Πνευματικάκης, Αγρότης, Νικ. Κοκκινάκης, Αγρότης, Νικ. Σταυρακάκης, κτηνοτρόφος και Ελένη Σταυρακάκη οικοκυρά. Τα τρία πρώτα μέλη κατάγονται από το Οροπέδιο Λασιθίου και τα υπόλοιπα από τον Αμιρά Βιάννου. Η επιτροπή διενήργησε εράνους, διαχειρίσθηκε τις εισπράξεις της εκκλησίας συγκεντρώνοντας έτσι, ένα αξιόλογο ποσό για την επισκευή της εκκλησίας.

Κατ' ευτυχή συγκυρία, την εποχή εκείνη επισκευαζότανε η εκκλησία του Αγίου Πνεύματος στον Ομαλό Βιάννου. Η Επιτροπή ήλθε σε επαφή με τον τεχνίτη που έκανε την επισκευή του Αγίου Πνεύματος και του πρότεινε να αναλάβει και την επισκευή της εκκλησίας του Αφέντη. Ευλαβής Χριστιανός και καλός παραδοσιακός τεχνίτης, ο κ. Μανώλης Θραψανιώτης δέχτηκε με προθυμία την πρόταση και έτσι το καλοκαίρι του 1990 έγινε η επισκευή του ναΐσκου. Συγκεκριμένα, ξαναχτίστηκαν οι τοίχοι με κανονικό τρόπο, κατασκευάστηκε και πάλι θολωτή η οροφή που στεγανοποιήθηκε με κονίαμα, μετέφερε την είσοδο του ναού από τη Ν.Δ. γωνιά που ήτο παλιά στη νότια πλευρά κόβοντας ένα μεγάλο κομμάτι του βράχου και έκανε ένα καλό χαλικολόγημα των τοίχων εσωτερικά και εξωτερικά. Στη γωνία του δυτικού αετώματος τοποθετήθηκε ένας μικρός μαρμάρινος σταυρός και λίγο πιο κάτω κρεμάστηκε μια μικρή καμπάνα, αφιέρωμα του ίδιου του τεχνίτου που έκανε την επισκευή.

Για τις εργασίες αυτές δαπανήθηκαν πάνω από 500 χιλιάδες δραχμές που διατέθηκαν κυριώς για μεταφορά υλικών. Για την ολοκλήρωση των εργασιών υπολείπται να τοποθετηθούν πλάκες στη στέγη, να στρωθεί το δάπεδο και να διαμορφωθεί ο περίβολος της εκκλησίας.

Δρομολόγια προσπέλασης της κορυφής

Για να φθάσουμε στην κορυφή «Αφέντης» της Δίκτης, μπορούμε να ακολουθήσουμε ένα από τα παρακάτω δρομολόγια με αφετηρία το Ηράκλειο. α) Μέσω Οροπεδίου Λασιθίου.

Διαδρομή Ηράκλειο - Αγιος Γεώργιος Λασιθίου με αυτοκίνητο χιλιομ. 65 δρόμος σε καλή κατάσταση. Από Αγιο Γεώργιο στο Οροπέδιο Λιμνάκαρου, με αυτοκίνητο, χιλιόμετρο 7, αγροτικός δρόμος βατός από όλα τα αυτοκίνητα. Από το Λιμνάκαρο πεζή, ακολουθώντας ένα σχετικά ομαλό μονοπάτι περνούμε διαδοχικά τις τοποθεσίες: Μεσιακό κεφάλι, Πλάκα, Ξεροκάμπια, Γαϊδουρόλακκο, Νερό του Αβαρσάμη, Σελί της Βέργας ή Βόζακα, Γιοφύρι και έτσι φθάνουμε στην κορυφή. Διάρκεια της διαδρομής 5 1/2 ώρες περίπου. Ενα άλλο δρομολόγιο μέσω Οροπεδίου Λασιθίου επίσης, περνά από την Κοιλάδα Βαθειά. Φθάνοντα στο Οροπέδιο Λασιθίου ακολουθούμε το δασικό δρόμο Καμνάκι - Κατωφέγι (δρόμος βατός για την ώρα μόνο σε αυτοκίνητα ειδικών διαδρομών, τζιπ κ.λπ.). Από το μικρό Οροπέδιο «Βαθειά» (υψομ. 1100 μ.) ακολουθώντας το μονοπάτι περνούμε διαδοχικά από τις τοποθεσίες Μάντρα των Φουκάδων, Κισσός, Καρβουνάρα, Ρούσσος, Λάκκος (Μάντρα του Κρασαναδάμη), Βιτσιλόνερο, Ασπρο Σελί και φθάνουμε στην κορυφή.

Διάρκεια διαδρομής 4 ώρες περίπου.

β) Μέσω Οροπεδίου Ομαλού (Βιάννου). Διαδρομή Ηράκλειο, Βιάννος, Πεύκος, Κάτω Σύμη με αυτοκίνητο χιλιομ. 78, δρόμος σε καλή κατάσταση. Από Κάτω Σύμη στο Οροπέδιο Ομαλού (υψομ. 1416) αγροτικός δρόμος βατός σε ψηλά αυτοκίνητα. Σταματούμε πριν μπούμε στον Ομαλό στην πρώτη μάντρα που συναντούμε και από εκεί ακολουθώντας το ομαλό μονοπάτι που υπάρχει δεξιά, βατό και σε μεταφορικά ζώα φθάνουμε στην κορυφή. Διάρκεια διαδρομής 3 1/2 ώρες περίπου, γ) Μέσω Μαλίων - Χριστού.

Υπάρχει μονοπάτι που ξεκινά από τον Χριστό και μέσω Σελακανού φθάνει στην τοποθεσία «Νερό του Αβαρσαμίου» και από κει συνεχίζει όπως προαναφέραμε στο δρομολόγιο μέσω Λιμνακάρου προς την κορυφή. Επειδή καμιά από τις διαδρομές αυτές δεν έχει σημανθεί, συνίσταται στους ενδιαφερόμενους η χρησιμοποίηση εντόπιου οδηγού.

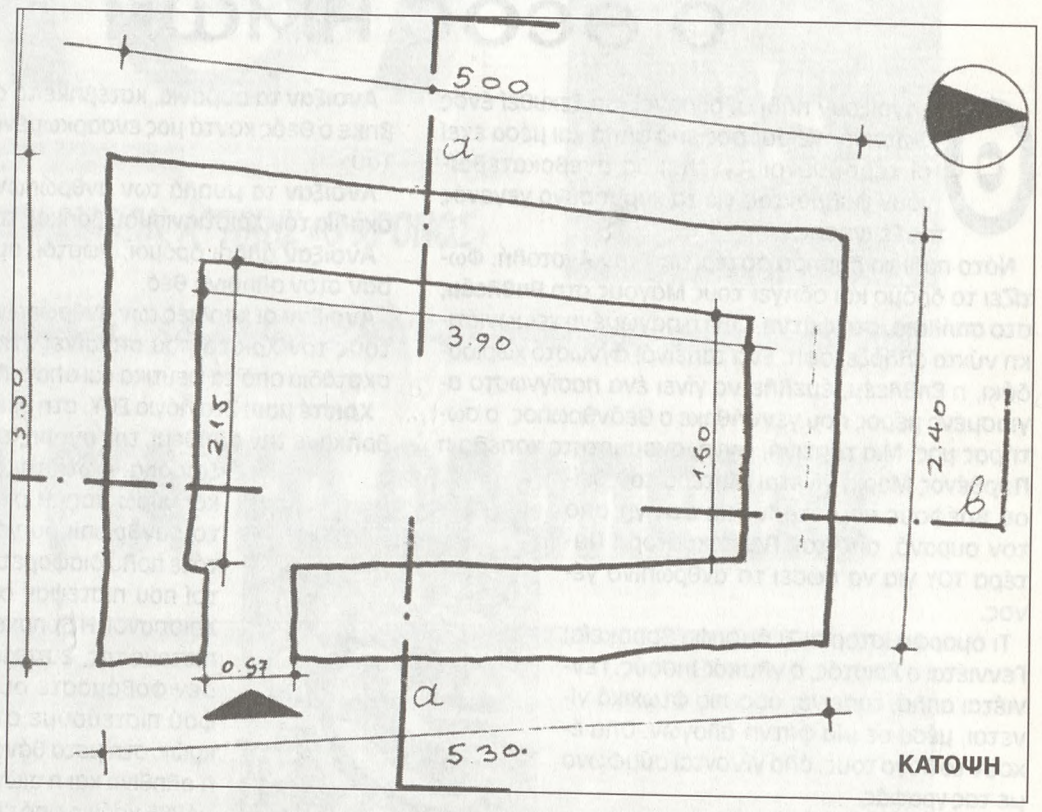

Βιβλιογραφία

1. Στέργιος Σπανάκης. Συμβολή στην Ιστορία του Λασιθίου κατά τη Βενετοκρατία, Ηράκλειο 1957 σελ. 13, 14, 113.

2. Paul Faure: Fonctions des Cavernes Cretoises Paris 1964 σελ. 22 (1), 47 (3), 211, 213 (4).

3. Corner Zorzi. Αναφέρεται από τον P. Faure. Fonctions des Cavemes etc σελ. 22.

4. Κριτζάς Χαράλ. Ο Αφέντης Εφημ.. «Μεσόγειος» Ηράκλειο 25.8.89.

5. Καβαλλάκης Ιωάννης.

α) Το πανηγύρι της Δίκτης Εφημ. «Ανατολή» Αγ. Νικόλαος Κρήτης 21.8.88.

β) Τ' Αφέντη Χριστού στη Δίκτη Εφημ. «Φιλελεύθερη Δύναμη» Ηράκλειο 31.7.89.

γ) Αυγουστιάτικη σύναξη στη Δίκτη. Εφημ. «Δημοκράτης» Ηράκλειο 7.8.1990.

Η συμβουλή

Στο κήπο που τριγύριζα
λίγο να ξεχαστώ,
απ' της ζωής τα βάσανα
τον πόνο δεν βαστώ!

Μόνο σπουργίτια γύρω μου
πετούν με ευτυχία
και λένε, "μην περιφρονείς"
και τα μικρά ψυχία!

Γιατί ευτυχία απόλυτη
στον κόσμο δεν υπάρχει
και μεις ψυχία βρίσκομε,
στο χώμα κι όπου λάχει

"Ρίξε το μάτι γύρω σου
στον ουρανό στη φύση
κάτι χαρούμενο θα βρείς
να σε ανακουφίση"

"Μην τήναι παίρνης τη ζωή
ποτέ στα σοβαρά,
γιατί φαρμάκι θα γευθής,
ποτέ καμιά χαρά!"

Ετσι σοφά εμίλησαν
τα πονηρά σπουργίτια,
μα η πονεμένη μου ματιά
βλέπει τα σπίτια

Που ευτυχία κρύβουνε
όπως εγώ νομίζω,
γιατί σε μένα έλειψε
κι άδικα τριγυρίζω!..

Πηνελόπη Παπαδάκη

Aroma Robot

ΝΕΟ ΠΡΟΪΟΝ

ΝΕΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΔΙΑΙΤΑ & ΥΓΙΕΙΝΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

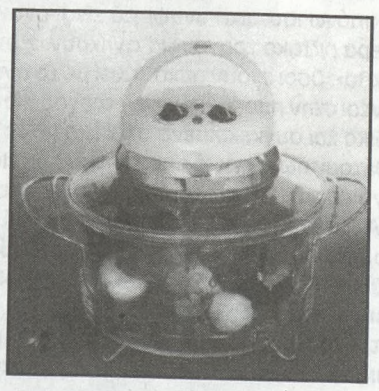

AROMA ROBOT
FIRST QUALITY
MADE IN U.S.
THE ORIGINAL

Aroma Hellas S.A.
τηλ. 6015826
6390026

Το **AROMA ROBOT** στο σπίτι σας...
ΓΕΜΑΤΟ ΕΚΠΛΗΞΕΙΣ
Ψήνει, τηγανίζει σχεδόν χωρίς καθόλου λάδι, μαγειρεύει σε χρόνο ρεκόρ, δεν μυρίζει, δεν καπνίζει, καίει ελάχιστο ρεύμα - 900W - κάνει απόψυξη και ζέσταμα. Τηγανιτές πατάτες χωρίς λάδι.

Το **AROMA ROBOT** είναι πολλές ηλεκτρικές συσκευές καθημερινής λειτουργίας: Είναι ψηστιέρα, τοστιέρα, φούρνος, βραστήρας, φρυγανιέρα, φριτέζα, τηγάνι, παρασκευάζει μεγάλη ποικιλία ψωμιών χωρίς καμμιά δική σας τέχνη.

ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΤΙΣ ΑΠΟΜΙΜΗΣΕΙΣ
Το **AROMA ROBOT** της **AROMA HELLAS** είναι το μόνο **ΑΥΘΕΝΤΙΚΟ το ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ**
Συνοδεύεται από επίσημο χαρτί γνησιότητας του Υπουργείου Εμπορίου της Αμερικής.

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΣΟΥ ΧΡΙΣΤΕ Ο ΘΕΟΣ ΗΜΩΝ

Θα ανοίξουν πάλι οι ουρανοί, θα ξεχυθεί ένας φωτεινός χείμαρρος από ψηλά και μέσα εκεί οι χαρούμενοι Αγγελοι θα ανεβοκατεβαίνουν ψάλλοντας για το χαρμόσυνο γεγονός της Γέννησης.

Νάτο πάλι το λαμπρό αστέρι από την Ανατολή. Φωτίζει το δρόμο και οδηγεί τους Μάγους στη **Βηθλεέμ**, στο **σπήλαιο**, στη **φάτνη**. Ολη η παγωμένη χειμωνιάτικη νύχτα αλλάζει όψη. Ενα ταπεινό, άγνωστο χωριουδάκι, η Βηθλεέμ, έμελλε να γίνει ένα πασίγνωστο αγιασμένο μέρος που γεννήθηκε ο Θεάνθρωπος, ο σωτήρας μας. Μια ταπεινή, αγνή, αναμάρτητη κοπέλα η Παρθένος Μαρία γίνεται Μητέρα του θείου βρέφους που στέλνεται στη γη από τον ουρανό, από τον Παντοκράτορα Πατέρα ΤΟΥ για να σώσει το ανθρώπινο γένος.

Τι όμορφη ιστορία! Τι όμορφη θρησκεία! Γεννιέται ο Χριστός, ο γλυκός Ιησούς. Γεννιέται απλά, ταπεινά, όσο πιο φτωχικά γίνεται, μέσα σε μία φάτνη αλόγων. Ολα έχουν το λόγο τους, όλα γίνονται σύμφωνα με τας γραφάς.

Το θείο Βρέφος δεν έχει κρεβατάκι, δεν έχει στρώμα. Η Αγία Μητέρα ΤΟΥ το ακουμπά στοργικά στα άχυρα της φάτνης. Ούτε πουπουλένια παπλωματάκια, ούτε μεταξωτά σεντονάκια. Ενα κομμάτι από το φόρεμα της Μανούλας ΤΟΥ το σκεπάζει. Και όμως το φτωχό Μωρό είναι ο βασιλεύς των βασιλέων. Μα η βασιλεία ΤΟΥ δεν θα είναι επάνω στη γη. Η βασιλεία ΤΟΥ θα είναι ουράνια. Δεν είναι βασιλιάς του υλικού πλούτου.

Δεν είναι βασιλιάς της γης, με υλικά αγαθά, χρυσάφια, παλάτια, αυλικούς υπηρέτες, πολύτιμα ενδύματα και στέμμα. Τίποτα απ' αυτά. Είναι ο Βασιλιάς - Θεός. Ο Θεός της αγάπης, της καλωσύνης, της ταπεινοφροσύνης. Ο Θεός που θα μας διδάξει να εκτιμούμε και να επιδιώκουμε τα ηθικά αγαθά. Τα αγαθά της ψυχής, όχι τα υλικά. Με τον ταπεινό ερχομό Του θέλει να μας διδάξει την ταπεινοφροσύνη, τις πραγματικές αξίες που σαν άνθρωποι πρέπει να έχουμε. **«Αγαπάτε Αλλήλους». Δύο λέξεις - μία ολόκληρη θρησκεία.** Αυτή είναι όλη η θεία διδασκαλία Του. Γιατί όταν αγαπά κανείς, τηρεί αμέσως και όλες τις άλλες εντολές του Κυρίου. Αφού αγαπά δεν κάνει κανένα κακό στον πλησίον του. Ούτε κλέβει, ούτε ψευδομαρτυρεί και φυσικά ούτε φονεύει.

Ανοιξαν τα ουράνια, κατέβηκε το φως στη γη. Κατέβηκε ο Θεός κοντά μας ενσαρκωμένος μέσα στον Υιόν Του.

Ανοιξαν τα μυαλά των ανθρώπων που με τη διδασκαλία του Χριστιανισμού βρήκαν την αλήθεια.

Ανοιξαν άλλοι δρόμοι, σωστοί, ομαλοί που οδήγησαν στον αληθινό θεό.

Ανοιξαν οι καρδιές των ανθρώπων και έβαλαν μέσα τους τον Χριστό που σημαίνει ότι σώθηκαν από τα σκοτάδια από τα ψεύτικα και απατηλά «πιστεύω» τους.

Χριστέ μου! Στα λόγια ΣΟΥ, στη θεία διδασκαλία Σου, βρήκαμε την **αλήθεια**, **την αγάπη**, τη **γαλκήνη**. Αλλαξαν όλα. Φωτίστηκαν όλα, μέσα μας και γύρω μας. Η σκέψη και η πορεία του ανθρωπίνου γένους έγιναν από τότε πολύ διαφορετικές. Μακάριοι αυτοί που πίστεψαν σε Σένα και έγιναν Χριστιανοί. Η θρησκεία μας δίνει στους πιστούς της, ευτυχία και γαλήνη γιατί δεν φοβόμαστε ούτε τον θάνατο αφού πιστεύουμε στην ανάσταση νεκρών, στη μετά θάνατον ζωή που είναι η αληθινή και η αιώνια.

1995 χρόνια από τη γέννησή Σου Χριστέ μου και εμείς κάθε χρόνο στις 25 Δεκεμβρίου περιμένουμε να τη γιορτάσουμε, πάντα με λαμπρότητα, κατάνυξη και αγαλλίαση.

Ελα και εφέτος, πάλι Χριστέ μου. Ελα στις καρδιές μας που είναι ανοιχτές και σε περιμένουν. Κάθε χρόνο σε έχουμε όλο και περισσότερο ανάγκη αφού η ζωή μας γίνεται όλο και δυσκολότερη.

Χριστούγεννα! Τι όμορφη λέξη! Πόσες γλυκές αναμνήσεις και πάντα κάθε χρόνο γλυκιά η προσμονή.

Χριστέ μου. Στείλε για όλους εμάς ένα αστέρι λαμπερό, ένα αστέρι σαν εκείνο της Βηθλεέμ να φωτίζει το δρόμο μας, να είναι πάντα ο σωστός, ο δικός Σου δρόμος.

Εμείς, όλοι οι Χριστιανοί, ας ευχηθούμε να γιορτάσουμε και φέτος, την Αγία τούτη Μέρα, τη γέννηση του Θεανθρώπου, με όσο το δυνατόν λιγότερα προβλήματα.

Υγεία, Χαρά, Ευτυχία
και ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ

ΜΑΡΙΚΑ ΙΑΤΡΑΚΗ
Καθηγήτρια Αγγλικής
Φροντιστηριούχος

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΕΤΡΑΣ

Προς τους ευλογημένους και προσφιλείς μου Χριστιανούς του Οροπεδίου Λασιθίου

Αγαπητοί μου,

Σας γνωρίζουμε ότι με τη χάρη του Θεού τη συμπαράσταση της Πολιτείας με τη βοήθεια ορισμένων ανθρώπων που εργάστκαν εντελώς ανιδιοτελώς και με τη γενναία ενίσχυσή σας, ολοκληρώσαμε σχεδόν τις εργασίες που έπρεπε να γίνουν στο κτίριο που μας παραχώρησε παλαιότερα η Τοπική Αυτοδιοίκηση του Τζερμιάδου και βρίσκεται δίπλα στο Κέντρο Υγείας για να λειτουργήσουμε το Εκκλησιαστικό Γηροκομείο.

Ηδη υπολείπεται μόνο ο εξοπλισμός ορισμένων χώρων που πιστεύουμε ότι και πάλι θα μας βοηθήσετε. Θεωρούμε δε υποχρέωσή μας να σας γνωρίσουμε ότι με πολύ αγάπη μας συμπαραστάθηκε ο ευπατρίδης, κ. Λεωνίδας Κατερίνης, του οποίου καθηκόντως μνημειώσα με την προσφορά και θα τον τιμήσουμε προσεχώς.

Αυτές τις ημέρες και με την παρέμβαση του κ. Νομάρχη, λάβαμε την άδεια ιδρύσεως και λειτουργίας του Γηροκομείου, οπότε πρέπει να προγραμματίσουμε προσεχώς τα εγκαίνια και τη λειτουργία του.

Ακόμη, με την ευμενή εισήγηση του κ. Δημάρχου Οροπεδίου, ελάβαμε την άδεια από το Εθνικό Ιδρυμα Νεότητας για την ανέγερση στο προαύλιο του Γηροκομείου, Ιερού Ναού επ' ονόματι της Παναγίας της Γερόντισσας, όπως τιμάται στο Αγιον Ορος, προστάτιδος του Ιδρύματος, ο οποίος θα χρησιμεύσει για τις θρησκευτικές ανάγκες των ανθρώπων που θα διαμένουν στο ευαγές αυτό της εκκλησίας καθίδρυμα.

Παρακαλούμε τους Ιερείς του Οροπεδίου να μας γνωρίσουν έγκαιρα, μετά από σχετική έρευνα που θα κάνουν στην Ενορία τους. Αν υπάρχουν γέροντες, άνδρες και γυναίκες και άτομα με ειδικές ανάγκες που θέλουν να μείνουν στο Γηροκομείο με τη συγκατάθεση βεβαίως των οικογενειών τους.

Η διαμονή και η διατροφή στο Γηροκομείο θα είναι εντελώς δωρεάν. Τα έξοδα λειτουργίας του Γηροκομείου θα τα αναλάβει η εκκλησία και έχουμε εμπιστοσύνη ότι οι Ενορίες, οι Φορείς και οι κάτοικοι του Οροπεδίου, όπως και οι απόδημοι Λασιθιώτες θα εκτιμήσουν αυτή την κοινωνική προσφορά και θα ενισχύσουν γενναιόδωρα το έργο αυτό, που ήταν απαραίτητο να γίνει στο Οροπέδιο και που μοναδικό σκοπό έχει να προστατεύσει αγαπημένα μας πρόσωπα, που έχουν ανάγκη της στοργής και της βοήθειάς μας.

Σας ευχαριστώ με βαθειά ευγνωμοσύνη για την αγάπη σας, την εμπιστοσύνη σας και τη μέχρι σήμερα συμπαράστασή σας και σας παρακαλώ να συνεχίζετε να μας στηρίζετε να ολοκληρώσουμε αυτό το έργο, που θα τιμήσει το Οροπέδιο. Οι δωρεές και οι προσφορές που γίνονται στο Γηροκομείο στηρίζουν ανθρώπους δικούς μας, που θέλουν να μη φύγουν από τον τόπο που γεννήθηκαν και εργάστηκαν. Στηρίζουν τελικά το Οροπέδιο που αντιμετωπίζει οξύτατο δημογραφικό πρόβλημα.

Σας παρακαλώ για οποιαδήποτε πληροφορία σχετική με το Εκκλησιαστικό Γηροκομείο να απευθύνεσθε στον Αρχιμανδρίτη Δαμιανό Μπελέρη, αναπληρωτή Αρχιερατικό Επίτροπο Λασιθίου.

Σας εύχομαι καλές γιορτές και ευλογημένο το νέο έτος.

Με όλη μου την αγάπη,
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

ΤΟ ΡΙΖΙΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Μανόλη Τσικαλά
δικηγόρου

Οπως γράφει ο Δημήτριος Φωτιάδης, γύρω στα 660 άρχισε να σχηματίζεται στα Σαμόσατα της Συρίας μια χριστιανική αίρεση που γρήγορα απλώθηκε ίσαμε την Αρμενία και τον Πόντο. Οσους πίστεψαν σ' αυτήν την αίρεση – και ήταν μυριάδες – η ιστορία τους ονόμασε «Παυλικανούς» καθώς απ' όλους τους Αποστόλους ξεχώρισαν τον Παύλο. Οι ίδιοι λέγανε τους εαυτούς τους Χριστιανούς. Η αίρεσή τους στάθηκε ο πιο απλός τύπος της χριστιανικής θρησκείας. Ο Εδουάρδος Γίββων (Αγγλος ιστορικός) μάλιστα λέει πως επηρέασε σημαντικά το μεταρρυθμιστικό κίνημα που άρχισε το 13ο αιώνα στη Δυτική Ευρώπη. Κι ανάμεσά τους αναπήδησε το πιο ωραίο άνθος της νεοελληνικής εθνότητας το Δημοτικό τραγούδι. Η ηρωική ζωή που ζούσαν τούτοι οι Ακρίτες εκεί στα βάθη της Μικρασίας, προπύργιο ενάντια στις αδιάκοπες επιδρομές των ξένων, ενέπνευσε τους λαϊκούς τροβαδούρους που σε έξοχους στίχους τραγούδησαν με κεντρικό ήρωα το Διγενή Ακρίτα την παλλικαριά, τη λεβεντιά, την αγάπη για τη ζωή, συντροφευμένη από την περιφρόνηση προς το θάνατο.

Τα τραγούδια τους αυτά «Τα ακριτικά» όπως απόμειναν γνωστά, ξεκινώντας από την Καπαδοκία, τον Πόντο και τη Μεσοποταμία, περνάνε στην Κύπρο, στη Ρόδο, στην Κρήτη, στη Ρούμελη, στη Θράκη και φτάνουνε ως το Μοριά.

Ο Διγενής, ο Κωνσταντής, ο Τρεμαντάχειλος, ο Μπροσφύρης, ο Αρμούρης και άλλοι ακριτικοί ήρωες περνούν τα στενά όρια των περιοχών όπου έδρασαν και ανυψώνονται σε εθνικά σύμβολα. Γι' αυτό η εμφάνιση των ακριτικών τραγουδιών και η προβολή της λαϊκής γλώσσας πρέπει να θεωρηθούν ως ενδεικτικά σημάδια που προαναγγέλουν την αυγή του νέου Ελληνισμού.

Οταν ο αρχηγός της Μακεδονικής δυναστείας Βασίλειος ο Α' ανέβηκε στο θρόνο, αφού σκότωσε τον ευεργέτη του Μιχαήλ Γ', βάλθηκε να ξεκαθαρίσει ό,τι καλύτερο είχε ο τόπος, τους υπερασπιστές της Αυτοκρατορίας, τους Παυλικανούς Ακρίτες. Ως αιρετικοί και ρωμαλέοι είχαν αποκτήσει επικίνδυνη δύναμη για κάθε μορφής εξουσία. Επειτα από πολυαίμακτο αγώνα που κράτησε δέκα χρόνια (871-882) το κατόρθωσε. Οσοι σώθηκαν από τους γενναίους αυτούς άνδρες, σκόρπισαν σε όλη την αυτοκρατορία.

Η παραπάνω ιστορική αναφορά είναι αναγκαία, καθώς τα παλαιότερα ριζίτικα τραγούδια ανήκουν στον λεγόμενο «Ακριτικό κύκλο». Οσοι έχουν ασχοληθεί με το αντικείμενο όταν αναφέρονται στην προέλευση των τραγουδιών δεν παραπέμπουν σε ειδικά και συγκεκριμένα στοιχεία αλλά υποθετικά περίπου καταθέτουν πως μερικά από αυτά έχουν τις ρίζες τους στη Βυζαντινή εποχή. Η σύνδεση που επιχειρείται με τους Παυλικιανούς Ακρίτες εκφράζει προσωπική άποψή μου, που είναι τεκμηριωμένη ιστορικά, χωρίς πάντως να ισχυρίζομαι μ' αυτό πως το ριζίτικο τραγούδι όπως έχει διαμορφωθεί μας ήρθε σαν απλή αποσκευή από τα βάθη της Μ. Ασίας. Εξ άλλου πρέπει να σκεφτεί κανείς πως τα κοινά στοιχεία που υπάρχουν μεταξύ των ριζίτικων τραγουδιών του Ακριτικού κύκλου και των Ακριτικών τραγουδιών άλλων περιοχών της Ελλάδας - που έχουν ως Δημοτικά κοινή την προέλευση - αφορούν μόνο τον ποιητικό λόγο, το στιχούργημα δηλ. και όχι τη μελωδία και το ύφος, με τα οποία ελάχιστη σχέση έχουν. Με τις διαπιστώσεις αυτές πρέπει να αντιμετωπίσει κανείς με σκεπτικισμό το ενδεχόμενο να είναι Κρήτες οι αυθεντικοί κληρονόμοι των ασμάτων της μουσικής δηλ. των Παυλικιανών και γιατί όχι Μικρασιάτες π.χ. των οποίων η κοιτίδα ήταν πολύ κοντινότερα γεωγραφικά σ' αυτούς.

Αλλά γιατί αυτές οι ομοιότητες και διαφορές συγχρόνως; Ας επιχειρήσουμε μια ανάλυση: Η γλώσσα των Νεοελλήνων - όπως για την ακρίβεια πρέπει να αποκαλούμαστε - είναι αναμφισβήτητα ομοιογενής. Οι διαφορές που υπάρχουν μόνο γλωσσικά ιδιώματα μπορούν να συστήσουν και όχι διαλέκτους. Αν είχαμε την ίδια κληρονομιά και στο πνεύμα θα είμαστε ιδιαίτερα ευτυχείς. Την εποχή που το Δημοτικό τραγουδι διαμορφώνεται κυριαρχεί η Ελληνική λαϊκή γλώσσα ως γλώσσα επικοινωνίας και εργασίας σ' όλη την έκταση της Αυτοκρατορίας, η οποία λόγω της διεισδυτικότητάς της μορφοποιείται καά τρόπο περίπου ενιαίο. Η γλώσσα μεταφέρει και τα τραγούδια αυτά των Παυλικιανών που έχουν ιστορικό και αφηγηματικό περιεχόμενο και γι' αυτό είναι εύκολα στην αποστήθιση και έτσι δημιουργούνται τα πρότυπα για την παραγωγή νέων κατά τόπους. Ομως τα τραγούδια αυτά θα φθάσουν στους τόπους της διασποράς τους ή με εντελώς αλλοιωμένα τα μουσικά τους χαρακτηριστικά ή χωρίς καθόλου μουσική επένδυση δηλ. κατά τρόπο αφηγηματικό. Θα το κατανοήσει κανείς αν αναλογιστεί πως οι γερόντισσες που γνωρίζει το χωριό τους κατέχουν πλήθος από ρίμες που ζήτημα είναι αν τραγουδούν καμιά απ' αυτές.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ